

**DOBRE PRAKSE
U PRIKUPLJANJU
PODATAKA O
< NE >
JEDNAKOSTI**

Monika Mayrhofer

...the first of these is the fact that the ...

...the second of these is the fact that the ...

...the third of these is the fact that the ...

...the fourth of these is the fact that the ...

...the fifth of these is the fact that the ...

...the sixth of these is the fact that the ...

...the seventh of these is the fact that the ...

...the eighth of these is the fact that the ...

...the ninth of these is the fact that the ...

...the tenth of these is the fact that the ...

...the eleventh of these is the fact that the ...

...the twelfth of these is the fact that the ...

...the thirteenth of these is the fact that the ...

...the fourteenth of these is the fact that the ...

...the fifteenth of these is the fact that the ...

...the sixteenth of these is the fact that the ...

...the seventeenth of these is the fact that the ...

...the eighteenth of these is the fact that the ...

...the nineteenth of these is the fact that the ...

...the twentieth of these is the fact that the ...

...the twenty-first of these is the fact that the ...

...the twenty-second of these is the fact that the ...

Impressum

Naslov: Dobre prakse u prikupljanju podataka o (ne)jednakosti

Autorica: Monika Mayrhofer

Izdavač: Centar za mirovne studije

Za izdavača: Cvijeta Senta

Zagreb, 2017. godina

Prijevod na hrvatski: Gordana Hržica

Dizajn: Iva Marčetić

ISBN 978-953-7729-47-9

CIP zapis je dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000987482.

Ovaj projekt financira EU

GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Office for Cooperation with NGOs

Ovaj projekt sufinancira Ured za udruge Vlade RH

Ludwig Boltzmann Institut
Neulateinische Studien

CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE

Sadržaj i stajališta izražena u tekstu ove studije isključiva su odgovornost autorice i Centra za mirovne studije i ne mogu se smatrati službenim stavom Europske unije i Ureda za udruge Vlade RH.

Aktivnost je dio projekta „Mjerenje (ne)jednakosti u Hrvatskoj“ kojeg je nositelj Centar za mirovne studije u sklopu programa Glavne uprave za pravosuđe i potrošače – programa o pravima, jednakosti i građanstvu 2014. – 2020.

Sadržaj

Uvod – 4

Ciljevi Izvješća – 5

Obaveze koje se odnose na prikupljanje podataka o jednakosti (primjeri) – 6

Zašto je prikupljanje podataka o (ne)jednakosti izazov i što možemo naučiti iz promatranja iskustava i dobrih praksi u drugim državama i institucijama – 9

Nacrt izvješća – 10

Ključni pojmovi u prikupljanju podataka te izazovi i problemi pri prikupljanju podataka o jednakosti s naglaskom na etničko podrijetlo – pregled literature – 11

Prikupljanje podataka kao ključni dio usuglašenosti praćenja sa zakonima o ljudskim pravima, uključujući prava i politike o (ne)jednakosti i nediskriminaciji – 12

Pregled literature i kratak pregled temeljnih izazova prikupljanja podataka o jednakosti usmjerenih na etničko podrijetlo – 14

Revizija različitih izvora prikupljanja podataka te uz to vezani izazovi – 20

Službene statistike – 22

Podaci o prijavama – 23

Istraživanje – 24

Primjeri dobrih praksi – 26

Uspostavljanje sustava prikupljanja podataka u Finskoj – 28

Komisija za jednakost i ljudska prava Velike Britanije (ECHR) – 31

Bečko praćenje integracije i raznolikosti – 38

Zaključci – 42

Bibliografija – 44

Literatura – 45

Pravni i politički dokumenti – 49

UVOD

Ciljevi Izvješća

Prikupljanje podataka o nejednakostima i prevalenciji diskriminacije izazovan su zadatak. Ne samo da zahtijevaju pridržavanje znanstvenih standarda i uzimanje u obzir te kombiniranja različitih izvora podataka, već je za to nužna i suradnja različitih institucija i dionika ili pridržavanje pravnih okvira. U posljednjim godinama europske države, kao i Europska unija, učinile su značajan korak u uspostavi sustava za prikupljanje podataka o nejednakosti kako bi se borile protiv diskriminacije i drugih oblika netolerancije te kako bi promovirale jednakost i tako zadovoljile obaveze pridržavanja nacionalnog i međunarodnog prava koje se odnose na ljudska prava. Politike i konkretne političke mjere mogu imati širok raspon diskriminatornih utjecaja od kojih neki nisu odmah uočljivi. Zbog toga je kontinuirano prikupljanje podataka o nejednakosti nužno kako bi se pratio utjecaj politika na različite aspekte jednakosti kao što su jednake mogućnosti ili diskriminacija. Prikupljanje takvih podataka nije korisno samo za zainteresirane pojedince

Slika 1.
Faze u krugovima
politika i njihova
važnost za prikupljanje
podataka

Obaveze koje se odnose na prikupljanje podataka o jednakosti (primjeri)

i skupine, već i za javnu vlast, kako bi mogli pratiti socijalne i javne politike te usmjeravati trud i sposobnosti u djelovanje. Zbog toga je nužno legitimirati političke akcije.

Ciljevi su ovog izvješća analiza i predstavljanje odabranih primjera sustava i praksi prikupljanja podataka o nejednakosti u europskim zemljama. Želi se pružiti uvid uspostavljanje tih sustava, pojasniti koji su se izvori podataka rabili te kako se odgovorilo na izazove u tom području.

Pravo na jednakost i nediskriminaciju temeljno je pravo opisano u Ustavu Republike Hrvatske i ostalim hrvatskim zakonima kao što su Članak 4. i 6. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, Članak 2. Zakona o radu, Zakon o ravnopravnosti spolova te Zakon o suzbijanju diskriminacije. Osim toga, Republika Hrvatska je potpisnica više međunarodnih sporazuma o ljudskim pravima.

Pravo na jednakost i princip nediskriminacije povezani su, ali ipak različiti koncepti. Pravo na jednakost ne sastoji se samo od jednakosti pred zakonom i prava na podjednaku zaštitu države, već znači i jednake mogućnosti sudjelovanja u svim područjima društvenog života. Princip nediskriminacije striktno zabranjuje odvajanje nekih društvenih skupina (primjerice, etničke manjine, žene) od pristupa određenim područjima kao što su obrazovanje, tržište rada ili usluga. Princip nediskriminacije dio je i prava Europske unije. Na koncept diskriminacije odnose se direktive o jednakosti Europske unije (Direktiva Vijeća 2000/43/EZ, Direktiva Vijeća 2000/78/EZ, Direktiva Vijeća 2004/113/EZ, Direktiva Vijeća 2006/54/EZ), u kojima se opisuju četiri područja: izravna diskriminacija, neizravna diskriminacija, uznemiravanje te upućivanje na diskriminaciju.¹

Određuje se da postoji izravna diskriminacije „ako se prema nekoj osobi postupalo ili bi se postupalo nepovoljnije nego prema nekoj drugoj osobi u usporedivoj situaciji“ (Direktiva Vijeća 2000/43/EZ, Članak 1. (1a)), primjerice, kad bi se muškarcu zabranio ulaz u kafić zbog njegove boje kože. Neizravna diskriminacija odnosi se na situaciju u kojoj prividno neutralna odredba, kriterij ili praksa neizravno osobu određenog etničkog ili rasnog podrijetla, spola, religijske pripadnosti, seksualne orijentacije, dobi ili osobu s invaliditetom stavlja u nepovoljan položaj u

¹ Članak 2(2) Direktiva 2006/54/EC (jednak odnos prema ženama i muškarcima) dodatno se referira na neke dimenzije diskriminacije: seksualno zlostavljanje te nepovoljan odnos prema ženama povezan s trudnoćom ili porođajnim dopustom.

odnosu na druge osobe. Primjer neizravne diskriminacije su zaposlenici koji rade samo dio radnog vremena, a često su u nepovoljnijoj situaciji u usporedbi sa zaposlenicima s punim radnim vremenom. Kako su žene većina zaposlenika koji rade dio radnog vremena, ova prividno neutralna odredba predstavlja neizravnu diskriminaciju na temelju spola, što je Europski sud pravde i presudio 1986. Uznemiravanje će se odrediti kao diskriminacija kada se neželjeno ponašanje povezano sa zaštićenom osnovom odvija sa svrhom narušavanja dostojanstva osobe i stvaranja neprijateljske, degradirajuće ili ponižavajuće okoline.

Direktive o jednakosti sadržavaju i reference na zbirke statističkih podataka. Primjerice Stavak 37 preambule Direktive Vijeća 2006/54/EZ kaže da „Radi boljeg razumijevanja različitog postupanja prema muškaracima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada, trebalo bi i dalje izrađivati, analizirati i stavljati na raspolaganje na odgovarajućim razinama usporedive statistike raščlanjene prema spolu.“

Obaveza prikupljanja podataka o jednakosti ili diskriminaciji nije izravno zabilježena u međunarodnim dokumentima koji se odnose na ljudska prava, no, kao što Izvješće posebnog izvjestitelja UN-a o suvremenim oblicima rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i s njima povezane netrpeljivosti kaže:

[...] etnički podatci mogu se smatrati jednom komponentom prava na nediskriminaciju. [...] Država ima dužnost osigurati jednakost i to bi se valjalo interpretirati tako da uključuje dužnost prikupljanja i analiziranja podataka s obzirom na etničko podrijetlo kako bi se identificirala nejednakost i pratila učinkovitost mjera za uklanjanje neujednačenosti. (Opća skupština Ujedinjenih naroda 2015., Paragraf 18).

Kao što se naznačeno ovom citatu, dužnost prikupljanja podataka često je neizravno opisana u kontekstu obaveza sudionika da nadziru implementaciju i poštivanje određenog sporazuma. Obaveza praćenja (engl. monitoring) središnji je koncept u zakonima o ljudskim pravima te je opisana u većini međunarodnih dokumenata. Iako se pojam praćenja rabi učestalo, sadržaj i procedure praćenja nisu jednoobrazno definirane niti u međunarodnim dokumentima niti u znanstvenoj literaturi. Iako prakse praćenja mogu biti raznovrsne, „postoje ograničene smjernice te moguće čak i diskusija o znanstvenoj kvaliteti i valjanosti rezultata praćenja [...]“ (Yigen, 2016., 7). Ipak, transparentnost i sustavni odabir primjene standarda, metoda

i procedura prikupljanja podataka važan su preduvjet praćenja jer omogućavaju da se procijeni valjanost, pouzdanost i objektivnost prikupljenih informacija te proizvedu visokokvalitetni rezultati praćenja.

Postoji nekoliko definicija praćenja. Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za ljudska prava (OHCHR) definira praćenje ovako: „Praćenje je širok termin koji opisuje aktivno prikupljanje, provjeru i brzu uporabu informacija kako bi se adresirali problemi ljudskih prava.“ (OHCHR, 2001., 9).

Dodatno, iscrpno praćenje zahtijeva ne samo usredotočenost na probleme ljudskih prava, već i da se općenito u obzir uzme poštivanje ljudskih prava. Nadalje, postoji potreba za sustavnim i znanstveno utemeljenim pristupom koji uključuje da „se prikupljeni podatci moraju analizirati držeći se zadanih standarda. Ovi se standardi primarno odnose na obaveze prema ljudskim pravima koje je država preuzela te se obvezala na njihovo provođenje; također i na dodatne odredbe o ljudskim pravima koje će se prepoznati kao običajno pravo primjenjivo za sva tijela, bez obzira na formalne obaveze države [...]“ (Jacobsen, 2008., 1).

Dakle, praćenje obično sadrži elemente promatranja stanja ljudskih prava, određivanje prioriteta kroz definiranje opsega praćenja (Ujedinjeni narodi, 2010., 117), prikupljanje informacija (podataka), sistematizaciju, analizu i vrednovanje tih podataka s obzirom na određenu metodologiju i s obzirom na dogovorene standarde te izvještavanje o rezultatima procesa. U praćenju se obično rabe dva pristupa (Dueck, Guzmann, Verstappen, 2001., 5):

- Pristup s fokusom na kršenju/nepoštivanju: ovaj pristup usredotočen je na povrede prepoznatih prava. Prati se neuspjeh države u osiguravanju poštivanja, zaštite i zadovoljavanja ljudskih prava kao što su jednakost ili nediskriminacija.
- Pristup s fokusom na praćenje napretka: ovaj je pristup usredotočen „na redovite evaluacije nastojanja vlade da omogući ostvarenje (...) prava te na usporedbe napretka u u određenim razdobljima.“ (Dueck, Guzmann, Verstappen, 2001, 5)

Posebno je za posljednji pristup važno prikupljanje statističkih podataka. Primjerice, *Opći komentar broj 1: Izvještavanje o zemljama potpisnicama koji je objavilo Ekonomsko i socijalno vijeće (Vijeće CESCR)* navodi:

[...]Vijeće želi napomenuti da međunarodni pakt poseban naglasak stavlja na koncept „progresivne realizacije“ relevantnih prava te, zbog toga, Vijeće potiče zemlje potpisnice da uključe u svoja redovna izvješća informacije koje pokazuju napredak kroz vrijeme, s obzirom na učinkovitu realizaciju relevantnih prava. Također, jasno je da su kvalitativni, kao i kvantitativni podaci potrebni kako bi se situacija mogla prikladno procijeniti. (Komisija CESC, 1989., Članak 7.)

Važno je naglasiti još dva aspekta praćenja, a to je aspekt vremena i važnost da se rezultati procesa praćenja dostave dionicima u obliku preporuka ili drugih intervencija. Program Ujedinjenih naroda za razvoj i OHCHR pripremili su preporuke u kojima navode da „praćenje (...) pruža redovito prikupljene podatke, omogućava razumijevanje trendova, uočavanje napretka ili nazadovanja te definira područja u kojima je potrebno djelovati. Dodatno, praćenje se obično provodi kroz duže vremensko razdoblje te bi trebalo biti provedeno kontinuirano tijekom tog razdoblja. (UNDP/OHCHR, 2010., 22) Navode se i prijedlozi djelovanja, ili, drugim riječima, preporuke, koje se smatraju ključnim dijelom praćenja.

Neki autori klasificiraju praćenje ljudskih prava u pravnim propisima, koje uključuje ne samo proučavanje postojećih zakona, već i pomno proučavanje „prijedloga zakona koji se oblikuju te se o njima raspravlja u zakonodavnim tijelima“. (Guzman, Verstappen, 2003., 30) Dodatno, takvo bi praćenje uključivalo i analizu provedbe tih zakona. No, zakoni se mogu razumjeti i kao poseban oblik podataka te biti promatrani kao zasebno područje praćenja koje se treba pratiti na isti način kao i praćenje ljudskih prava općenito.

Slika 2.
Koraci praćenja

Zaključno, praćenje je sustavno prikupljanje, vrednovanje i analiza podataka u svrhu nadzora političkih i društvenih procesa i procjene učinka zakona o ljudskim pravima i politika općenito te zakona o jednakosti i nediskriminaciji, kao i određenih politika i mogućih nepoštivanja pravnih obaveza i/ili napretka koji je učinjen, a tiče se implementacije tih zakona i politika.

Definicije praćenja koje predlažu međunarodne institucije kao što su OHCHR ili UNPD ili koje su opisane u različitim dokumentima o ljudskim pravima obično uključuju nekoliko aspekata. Prvo, govori se o ulazu (engl. input) koji se odnosi na opažanja o stanju ljudskih prava, određivanju prioriteta tako da se definira opseg aktivnosti praćenja i prikupljanja podataka o ljudskim pravima (kršenje ljudskih prava, razvoj zakona o ljudskim pravima, diskriminatorni incidenti, jednakost i tako dalje.). Drugo, praćenje se odnosi na aktivnosti obrade podataka i informacija o ljudskim pravima kao što su usustavljanje i analiza prikupljenih podataka. Treće, praćenja zahtijeva aktivnosti koje su usmjerene ili prema državnim dužnosnicima, pravosuđu i međunarodnoj razini, ili prema široj javnosti – dimenzija izlaza (engl. output) – što uključuje aspekte izvještavanja, ali i savjetovanja te oblikovanja preporuka ili bilo kakvog drugog oblika intervencije. Pojam se odnosi i na aktivnosti praćenja koje se tiču ne samo poboljšanja ljudskih prava, uključujući i jednakost i diskriminaciju, već i na evaluaciju procesa praćenja kao takvog.

Zašto je prikupljanje podataka o (ne)jednakosti izazov i što možemo naučiti iz promatranja iskustava i dobrih praksi u drugim državama i institucijama

Prikupljanje podataka zahtijeva puno resursa, uključujući vrijeme, znanje te financijske i ljudske resurse. Najvažniji su problemi pri prikupljanju podatka o jednakosti i nediskriminaciji predstavljeni u drugom dijelu ovog izvješća. Uključuju nedostatak prikupljenih podataka u posebnim područjima ili kategorijama, nedostatak znanstvenih standarda, trud potreban za osiguravanje suradnje različitih institucija, metodološke izazove vezane uz to, ali i uz postupanje s raznovrsnim izvorima podataka, obavezno uzimanje u obzir pravnih okvira vezanih uz zaštitu podataka, izazove koji se tiču definiranja kategorija i područja prikupljanja podataka ili opravdanosti metodologije za proučavanje tako složenih fenomena kao što su jednakost i diskriminacija, primjerice uzevši u obzir intersekcionalnost. Intersekcionalnost se odnosi na činjenicu da se pojedinci rijetko mogu definirati kroz jednu dimenziju jednakosti, primjerice, spol ili etnička pripadnost ili društveni status. Različite se dimenzije isprepliću i ponekad stavljaju pojedince u sasvim različite društvene položaje.

Zbog svega navedenog prikupljanje podataka o (ne)jednakosti zahtijeva stručnost i iskustvo. Različite europske zemlje ili zajednice i gradovi već su stekli raznoliko i ponekad dugogodišnje iskustvo i znanje u području prikupljanja podataka o (ne)jednakosti. Učenje iz takvih praksi i razmjena iskustava ne samo da poboljšava znanje, već i pomaže u

izbjegavanju pogrešaka te tako štedi vrijeme i financijske resurse. Cilj je ovog izvješća doprinijeti ovom području predstavljajući i analizirajući tri primjera prikupljanja podataka o jednakosti u tri europske zemlje: uspostavljanje sustava prikupljanja podataka u Finskoj, Komisija za jednakost i ljudska prava Velike Britanije (ECHR), koja ima dugogodišnje iskustvo, posebice u prikupljanju etničkih podataka, te Bečkog praćenja integracije i raznolikosti, alata za praćenje kojim se prati utjecaj imigracije te političkih mjera na razini Grada Beča.

Nacrt izvješća

Ovo izvješće započinje kratkim uvodom o tome zašto je prikupljanje podataka važan dio praćenja te je u suglasju sa zakonima o ljudskim pravima općenito, a posebice sa zakonima o jednakosti i nediskriminaciji. U drugom koraku objašnjavaju se najvažniji problemi i izazovi pri prikupljanju podataka. Sljedeći dio predstavlja i preispituje različite izvore prikupljanja podataka te raspravlja o izazovima u tom području. Slijedi dio o primjerima dobre prakse. Usredotočuje se na iskustva i izazove pri uspostavljanju sustava prikupljanja podataka u Finskoj, analizira široko iskustvo ECHR-a u području prikupljanja podataka te, na kraju, predstavlja inicijativu na razini lokalne zajednice za prikupljanje podataka u kontekstu Bečkog praćenja integracije i raznolikosti implementiranog u Gradu Beču. Izvješće završava s nekoliko zaključaka.

**KLJUČNI POJMOVI
U PRIKUPLJANJU
PODATAKA
TE IZAZOVI I
PROBLEMI PRI
PRIKUPLJANJU
PODATAKA O
JEDNAKOSTI
S NAGLASKOM
NA ETNIČKO
PODRIJETLO
– PREGLED
LITERATURE**

Prikupljanje podataka kao ključni dio usuglašenosti praćenja sa zakonima o ljudskim pravima, uključujući i prava i politike o (ne)jednakosti i nediskriminaciji

Prikupljanje podataka ključna je aktivnost u području praćenja i odnosi se na prikupljanje informacija o određenim ljudskim pravima, područjima ili temama kao što su (ne) jednakost i diskriminacija. Podatci o jednakosti sadrže informacije potrebne za opis, analizu i procjenu uvjeta i problema jednakosti i diskriminacije u državi ili društvu.

Prikupljanje podataka zahtijeva nekoliko prethodnih odluka:

Odluka o cilju prikupljanja podataka

Definicija cilja prikupljanja podataka u kontekstu praćenja važna je jer pomaže u sužavanju zadatka s obzirom na to da je ključna za izbor metodologije, procedura i vremenskog okvira procesa prikupljanja. Ciljevi mogu biti usredotočeni na provjeru učinka zakona o jednakosti ili na prevalenciju diskriminacije u određenom području ili u određenoj skupini, primjerice, na životne uvjete romske manjine ili drugih manjinskih skupina.

Odabir određenih područja ili osnova za prikupljanje podataka

Odluka o određenim djelokruzima ili područjima prikupljanje podataka trebala bi dodatno suziti fokus prikupljanja podataka i rezultata na s jedne strane ciljeve prikupljanja podataka i s druge strane na pravne obaveze. Dodatno, na odabir mogu utjecati politički dionici, ako postoji politički interes da se dobiju informacije o određenom aspektu nejednakosti na lokalnoj ili nacionalnoj razini.

Vremenski okvir prikupljanja podataka

Sukladno ciljevima i područjima prikupljanja podataka može se odlučiti i hoće li se podaci prikupljati kontinuirano, u više navrata, u ograničenom vremenskom razdoblju ili samo jednom.

Koje su metode i izvori prikupljanja podataka?

Prikupljanje podataka može uključivati kvantitativne, statističke podatke kao i kvalitativne podatke te može podatke preuzeti iz primarnih izvora, to jest izravnim prikupljanjem informacija koje provodi određena institucija, ili iz sekundarnih izvora, pri čemu podatke prikuplja neka druga institucija (primjerice, sveučilište, drugi administrativni odjeli, nevladine organizacije, međunarodne organizacije...). Za iscrpno i sustavno praćenje često je – naravno, ovisno o ciljevima nekog praćenja – ključno oslanjati se na nekoliko izvora podataka jer bi jedan izvor mogao pružiti

ograničenu sliku određenog područja jednakosti.¹

U literaturi o praćenju spominju se dvije temeljne metodologije:

- Metodologija praćenja događaja odnosi se na navodne slučajeve kršenja ljudskih prava kao što su situacije diskriminacije, podaci sudova ili zasebne studije slučajeva. Ovaj pristup „uključuje identifikaciju različitih činova ili izostanka djelovanja kojima se ljudska prava krše ili koji vode do kršenja ljudskih prava. Drugim riječima, to je izravan oblik kršenja ljudskih prava.“ (Guzman i Verstappen 2003, 28). Ovaj je pristup ograničen jer je usredotočen samo na određene događaje te zbog toga ne predstavlja iscrpnu i sustavnu sliku prisutnosti diskriminacije u određenom području.

- Metodologija koja se temelji na pokazateljima zasniva se na ideji da određeni pokazatelji, to jest određene vrste podataka u obliku brojeva, koncepata ili standarda, pružaju uvid u „gdje je nešto, u kojem smjeru vodi te koliko je udaljeno od tog cilja. Služi kao znak ili simptom koji govori što je pogrešno u nekoj situaciji te pomaže u izdvajanju onog što bi se trebalo učini kako bi se razriješio problem.“ (Guzman i Verstapper, 2003., 29) Postoje kvalitativni i kvantitativni pokazatelji. Postoje i pokazatelji koji su usmjereni na ulaz, proces, izlaz i ishod. Odabir pokazatelja važan je zadatak te trebao bi biti izvršen metodično i s pažnjom jer bi se isti pokazatelji trebali rabiti tijekom dužeg vremenskog razdoblja kako bi se odredile promjene ili napredak.

Važno je napomenuti da su oba pristupa važna, posebno kada se upotrebljavaju zajedno. Pristupi usredotočeni na događaje ili studije slučajeva pružaju dubinski uvid u dinamiku, procese i strukture raznih situacija i mogu biti korisni za pristup koji se temelji na pokazateljima jer često doprinose prepoznavanju preciznih pokazatelja. Pristup temeljen na pokazateljima može doprinijeti sagledavanju sustavne i iscrpne slike ljudskih prava u društvu.

Standardi koji se odnose na procese i metode prikupljanja podataka

Važno je su podaci prikupljeni sukladno lako razumljivim i općeprihvaćenim standardima. Obično se izdvajaju četiri

¹ Primjerice, oslanjanje samo na podatke o prijavljenim slučajevima pruža samo informacije o prijavljenim slučajevima narušavanja ljudskih prava, ali ne i o narušavanju ljudskih prava u društvu općenito. Moguće je da se slučajevi kršenja prava ne prijavljuju jer ljudi nisu svjesni toga da su im ljudska prava narušena ili zbog postojanja drugih razloga (vidi Makkonen, Timo, 2007., 45).

kriterija koji su važni standardi u prikupljanju i obradi podataka za praćenje ljudskih prava: objektivnost, nepristranost, kontinuitet i pouzdanost. Ova četiri standarda opisat će se u narednim dijelovima teksta jer pridržavanje tih standarda predstavlja izazov i u kontekstu prikupljanja podataka o (ne)jednakosti.

Dokumentacija podataka

„Dokumentacija je postupak sustavnog spremanja pritužbi ili žalbi“ (Dueck, Guzman i Verstappen, 2011., 4) svakog procesa prikupljanja podataka, primjerice, intervjua, anketa, prikupljanja peticija ili žalbi, dohvata podataka ili studija slučajeva. Jasna i razumljiva dokumentacija prikupljanja podataka ključna je za sustav praćenja.

Obrada podataka

Obrada podataka odnosi se na postupak sažimanja i procjene informacija iz prethodno prikupljenih i dokumentiranih podataka. Dvije najvažnije operacije u tom su smislu katalogiziranje i analiza podataka. Katalogiziranje zahtijeva sistematizaciju, a analiza prikupljenih podataka provodi se sukladno određenim nacionalnim ili međunarodnim odrednicama i standardima, to jest nacionalnim i međunarodnim zakonima i sporazumima. Dakle, katalogiziranje i analiza uključuju i mjerenje određenih društvenih fenomena na temelju prethodno usuglašenih pokazatelja i/li koncepata kako bi ih bilo moguće povezati s određenim ciljevima (vezanima uz ljudska prava) ili prioritetima (vezanima uz ljudska prava).

Slika 3.
Odluke važne za
prikupljanje podataka

Analiza podataka trebala bi pratiti iste standarde kao i prikupljanje podataka. To znači sljedeće:

- Metode i procedure koje se rabe u obradi i analizi podataka bit će usklađene s uhodanim profesionalnim standardima, sustavnim metodama i principima profesionalne etike. Dakle, može biti korisno usvojiti smjernice koje ocrtavaju kako i pomoću kojih metoda se prikupljeni podaci procjenjuju i analiziraju te koji su standardi pomoću kojih se podaci mjere.

•Pri analizi podataka ne bi se trebalo samo služiti standardiziranim postupcima što se tiče definiranja, klasifikacije, kategorizacije i pokazatelja, već bi ona trebala biti konzistentna i u smislu sadržaja, terminologije, procedura i metoda analize.

Postoje mnoge vrste analiza uključujući statističku analizu, deskriptivnu analizu, sociološku analizu te interpretaciju intervjua, analizu dokumenata, analizu diskursa i tako dalje. Važno je pratiti standardizirane i jasne procese analize jer oni povećavaju kvalitetu praćenja te tako i kvalitetu ishoda.

Pregled literature i kratak pregled temeljnih izazova prikupljanja podataka o jednakosti usmjerenih na etničko podrijetlo

Pregledom literature uočava se da u većini članica Europske unije nekoliko problema onemogućava sustave za prikupljanje podatka o jednakosti u svrhu praćenja:

•*Nedostatak podataka*: Postoji nedostatak sustavnih, pravilnih i sveobuhvatnih prikupljanja podataka (vidi primjerice Chopin, Farkas i Germaine, 2014.; Makkonen, 2007.a; 2016). Makkonen u Europskom priručniku o podacima o jednakosti ističe da, iako su sve europske zemlje prihvatile neke inicijative za prikupljanjem i uporabom podataka o jednakosti, još uvijek postoje problemi u nekoliko aspekata: prikupljanje podataka nije sustavno planirano ili izvedeno, pokazuje se tendencija za povremenim prikupljanjem podataka koje nije kontinuirano, podaci su ograničeni na samo neke osnove diskriminacije, neizravni pokazatelji učinka upućuju na to da rezultati nisu reprezentativni za ciljne skupine, podaci su usredotočeni na određena životna područja i omogućuju samo ograničen uvid (Makkonen, 2016., 12).

•*Objektivnost, kontinuitet, pouzdanost i usporedivost podataka*: Ova se četiri pojma odnose na kvalitetu, valjanost i točnost podataka općenito i uključuju metodološke izazove koji se mogu pokazati složenima te oduzeti mnogo vremena.

Slika 3.
Standardi prikupljanja podataka, prikaz preuzet iz Manolakos and Mayrhofer (2013., 16)

Objektivnost znači „da informacije treba prikupljati u skladu sa znanstvenim standardima, sukladno metodološkim pravilima u metodologiji društvenih znanosti“ (Wrench, 2011., 1718). Objektivnost je i prijeko potreban kriterij za prikupljanje podataka o prijavama, što znači da i prikupljanje takvih podataka treba pratiti uvriježene principe.

Kontinuitet se odnosi na činjenicu da je nužno prikupiti podatke redovito i iz istog izvora. Ako su kategorije stabilne i omogućuju usporedbu, takav način prikupljanja podataka omogućava razvoj analiza trendova i vremenskih nizova.

Pouzdanost znači da podaci odražavaju promatranu pojavu što je preciznije moguće te da će se ponovljenim mjerenjima dobiti isti podatci.

Pojam **usporedivosti** podataka odnosi se na pitanje mjere li podaci isti koncept. Što se tiče usporedivosti podataka među različitim članicama EU-a, „usporedivost bi značila da bi određeni pokazatelj nejednakosti ili diskriminacije u jednoj državi članici imao jednaku valjanost u smislu njegovog značenja u drugoj, tako omogućujući opravdane prosudbe o, primjerice, razini nejednakosti ili diskriminacije kao većoj ili manjoj u određenoj državi“ (Wrench, 2011., 1718). No, problemi se ne javljaju samo kao nedostatak usporedivosti među državama, već su značajni i što se tiče podataka unutar jedne države (primjerice, usporedivost podataka u različitim društvenim područjima). To može biti posljedica činjenice da su u većini država različite institucije zadužene za prikupljanje podataka, a i često postoji manjak standardiziranih ili zajedničkih metoda prikupljanja podataka te statističke obrade.

• **Raznolikost izvora podataka:** Glavni izazov koji se tiče prikupljanja podataka o jednakosti sastoji se od raznolikosti izvora podataka. U Europskom priručniku o podacima o jednakosti spominju se službene statistike, podaci o prijavama, istraživanja te praćenja različitosti koja provode različite ustanove. Službene statistike uključuju popise stanovništva, ankete kućanstava i administrativne zapise. Još su jedan važan izvor prikupljanja podataka o jednakosti i diskriminaciji službeno podnesene prijave, to jest podaci policije, sudova te ostalih tijela ili neslužbene prijave podneseni drugim organizacijama kao što su nevladine udruge. Kako službene statistike i podaci o prijavama osiguravaju samo djelomičan uvid u praćenje diskriminacije, kao još jedan način prikupljanja podataka rabe se istraživanja – uključujući anketiranje osoba koje su žrtve diskriminacije, testiranja

diskriminacije, izvješća o osobnim iskustvima, kvalitativna i druga istraživanja – te praćenja raznolikosti koja provode organizacije (Makkonen, 2016., 51-93; vidi i Guzman, Versappen, 2003., 24).

•*Raznolikost institucija koje prikupljaju podatke*: Popisi stanovništva, prikupljanja podataka i administrativni zapisi, ankete, istraživanja i ostalo provodi niz različitih javnih i privatnih institucija. To nameće pitanja ne samo vezana uz objektivnost, pouzdanost i usporedivost, već predstavlja i izazov za komunikaciju i suradnju unutar institucije jer bilo bi nužno da se rabe iste definicije, kategorizacije, vremenski nizovi i pokazatelji.

Slika 4.
Izazovi sudjelovanja
različitih institucija u
prikupljanju podataka

•*Pravni okvir koji se odnosi na zaštitu podataka*: Kako prikupljanje podataka o jednakosti može uključivati skupljanje i obradu takozvanih osjetljivih podataka, organizacija sustava prikupljanja podataka o etničkog i rasnoj diskriminaciji mora u obzir uzeti pravni okvir koji se odnosi na zaštitu podataka, a takvi pravni postupci u nekim zemljama nisu prikladno definirani i regulirani.

•*Prisutna je ambivalencija koja se tiče definicije i klasifikacije etničkih skupina i manjina*, a koja se temelji na napetosti između nužnosti definiranja tih kriterija kako bi se suzbijala diskriminacija i povijesnog iskustva diskriminacije i isključivanja određenih skupina ljudi, to jest manjina, ili religijskih i/li etničkih skupina u kontekstu uskraćivanja ekonomskih, društvenih i kulturnih prava. Prikupljanje informacija o etničkom podrijetlu ili rasi zahtijeva dvije problematične odluke: „definicija etničke ili rasne kategorije i izbor kriterija na temelju kojih se

osobe uključuje u njih" (Ringelheim, 2011., 1686). To znači da ne samo da određenje etničke i rasne kategorije, već i metoda uključivanja osoba u određenu skupinu predstavlja pravna i politička pitanja.

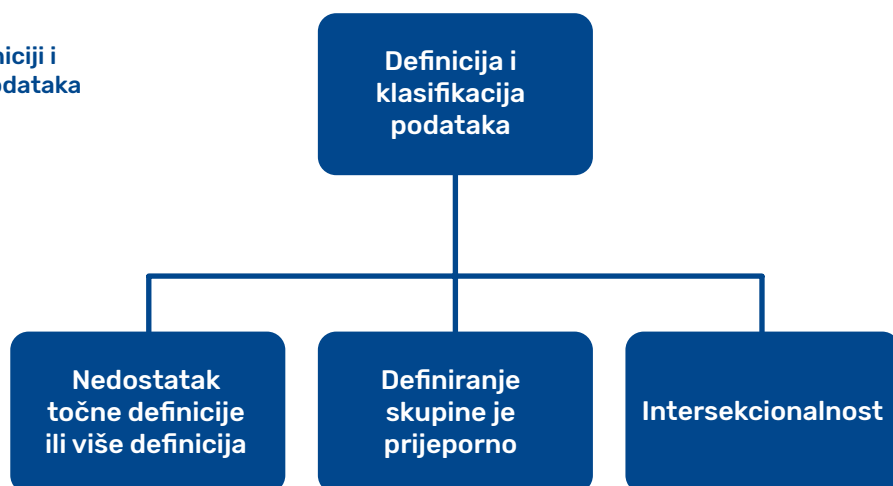
•Dodatno, postoji *nedostatak* precizne definicije nekoliko koncepata koji su važni za prikupljanje podataka, kao što su koncept seksualne orijentacije, roda, invaliditeta ili *koncept „etničkog podrijetla“*. Primjerice, što se tiče definicije etniciteta „teško je već i odlučiti što „eticitet“ obuhvaća, ali još je teže taj pojam razdijeliti u statističke kategorije.“ (Simon, 2007., 27) Što se tiče pitanja rasne ili etničke kategorizacije, europske zemlje uglavnom primjenjuju dvije metode: samoodređenje osobe te identifikaciju koju provodi nezavisna osoba na temelju kriterija kao što su mjesto rođenja, nacionalnost ili podrijetlo (ibid, 40). U nacionalnim popisima stanovništva, samoodređenje može uzrokovati velike teškoće jer se samoodređenje te određenje koje provode druge osobe u nekim slučajevima ne podudaraju. Mnogo puta to dovodi do prijave manjeg broja ili većeg broja osoba od osoba koje pripadaju određenoj skupini (vidi Ringelheim, 2011., 1686-1689).

•Ne samo odluke koje skupine trebaju biti uzete u obzir u statističke svrhe, već se i sam *čin definiranja skupina* smatra izrazito spornim. Primjerice, smatra se da definicija etničke skupine učvršćuje razlike i stereotipe. Postoji zabrinutost da „su rasne kategorije osmišljene kako bi predstavljale kulturalna ponašanja ljudi, ali se naknadno tvrdilo da odražavaju nemjerljive ‘stvarne’ karakteristike svih članova skupine. Kategorije su ‘konkretizirane’, postale su čvršće i punijeg značenja nego što se je to opravdano.“ (Simpson 2004, 663) Nadalje, uključene skupine mogu biti predstavljene kao „problematične“ skupine te su zbog toga stigmatizirane.

•Što se tiče prikupljanja podataka o određenim unaprijed definiranim skupinama kritizira se i *opasnost sužavanja analize pretjeranim usredotočivanjem na jednu dimenziju nejednakosti*, pri čemu se zanemaruje pitanje *interseksionalnosti*. Interseksionalnost je koncept koji se još uvijek razvija. No, temeljna pretpostavka jest da su različite kategorije nejednakosti povezane jedna s drugom: „Rasa, klasa, rod, seksualnost, dob, sposobnost, nacionalnost, etnička pripadnost i slične kategorije analize najbolje se mogu razumjeti u terminima povezanosti, a ne u izolaciji jedne od drugih. [...] Ove

međuvodne kategorije odražavaju sustave moći; odnosi moći vezani uz rasizam i seksizam, primjerice, povezani su.“ (Hill Collins, 2015., 14) Zbog toga usredotočenost na jednu kategoriju dovodi do rizika zanemarivanja ostalih varijabli i kategorija koje bi mogle pružiti bolji uvid u uzroke diskriminacije i strukture nejednakosti (primjerice, ekonomski čimbenici). Tako, primjerice, može biti opasno statistički analizirati rasu jer „povezanost između kategorija rase i ostalih kategorija može dovesti do pogrešnog zaključka da rasna određenost *uzrokuje* ostale karakteristike“ (Simpson 2004, 663).

Slika 5.
Izazovi u definiciji i
klasifikaciji podataka

Dodatni izazovi i točke rasprave vezani su uz pitanje zbog kojih se *razloga provodi prikupljanje podataka i praćenje*. Često je jedna od temeljnih svrha prikupljanja podataka opisana kao „smjernica politikama i razvoju pravnih dokumenata: dionici i na europskoj i na nacionalnoj razini trebaju sveobuhvatne i pouzdane informacije kad se suočavaju s pitanjima koja se tiču prikladnih politike, legislative i učinkovitih postupaka za problem diskriminacije. Ovo stoji za nacionalna tijela koja se bave jednakošću, pravobranitelji i nevladine udruge jer je prikupljanje preduvjet njihovog rada, to jest planiranja i djelovanja.“ (Makkonen, 2007.b, 12) Praćenje kao temelj političkih intervencija učestalo se rabi. No, statistički podatci nisu samorazumljivi te mogu biti interpretirani tako da podupru veći raspon politika te se, primjerice, mogu rabiti da bi opravdali neuspjeh nepopularnih političkih mjera (vidi Schönwälder, 2009., 45).

Uporaba praćenja često je uzrokovana političkim razlozima koji nisu utemeljeni u samim podacima, već su uključeni u svrhu prikupljanja podataka². Stoga postoji opasnost da će se alati praćenja upotrijebiti za prikrivanje određenog političkog plana.

2 Politički se plan može odraziti u uporabi različite terminologije, primjerice integracijsko praćenje, etničko praćenje, praćenje jednakosti i tako dalje.

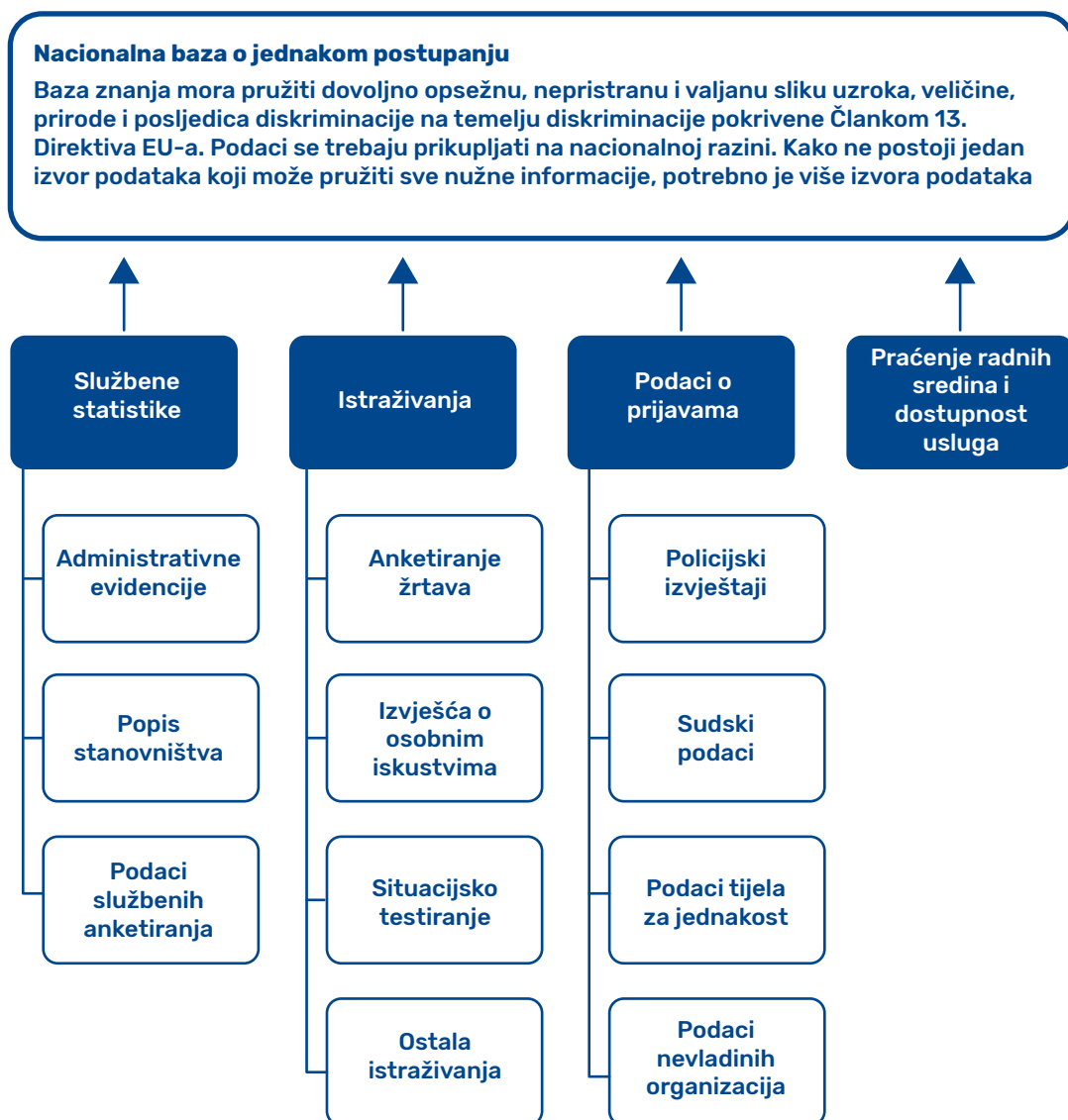

**REVIZIJA
RAZLIČITIH
IZVORA
PRIKUPLJANJA
PODATAKA TE
UZ TO VEZANI
IZAZOVI**

Kao što je već spomenuto, jedan od temeljnih izazova prikupljanja podataka postojanje je različitih izvora podataka. Oblikovanje sustava prikupljanja podataka u Finskoj, aktivnosti praćenja ECHR-a u Velikoj Britaniji te Bečko praćenje integracije i raznolikosti povezuje uporaba i kombinacija različitih izvora podataka kako bi se stekla sveobuhvatna i iscrpna slika diskriminacije i nejednakosti. Tu se opisuju u literaturi izdvojeni najvažniji izvori podataka o jednakosti koji se rabe za praćenje (ne)jednakosti i diskriminacije (u: Makkonen, 2016., 31-93; 2007.a; 49-96; 2007.b; Olli i Olsen, 2006., 34-47; vidi i Olsen, 2012.; Sapsford i Jupp, 2006.). Makkonen (2016.; 2007.a) spominje službene

Slika 6.
Različiti izvori podataka o jednakosti, prilagođeno prema Makkonen (2007.a, 32)

statistike, podatke o prijavama te istraživanje kao važne izvore podataka o jednakosti. U narednim poglavljima ovi će se izvori ukratko opisati.

Službene statistike uključuju popise stanovništva, ankete u kućanstvima te administrativne zapise (Makkonen, 2016., 53-71). Tradicionalni popisi stanovništva još se uvijek provode u mnogim zemljama članicama Europske unije, iako su u nekim zemljama nedavno napušteni (primjerice, Austrija) te zamijenjeni ili nadopunjeni anketama u kućanstvima ili uporabom administrativnih zapisa (Makkonen, 2007., 52). Primjer popis stanovništva jasno pokazuje kako prikupljanje podataka može biti osjetljivo i ovisno o nacionalnoj povijesti i iskustvu. U Njemačkoj su tradicionalni popisi napušteni nakon 1987. Stanovnici su ih smatrali kontraverznima, to jest osjećali su se kao da se država zabada nos u njihove živote (vidi Simon, 2007., 58). Posebice su dvojbenima smatrana pitanja o etničkom podrijetlu i manjinama (vidi Ringelheim, 2011.; Simon, 2005; Simpson, 2004; Southworth, 2001).

No, „podaci prikupljeni u oblikovanju službenih statistika redovito su takvi da odražavaju procese i njihove rezultate na nacionalnoj razini. Kao takvi, mogu se rabiti za razvoj pokazatelja koji mjere stanje nacije.“ (Makkonen, 2007.a, 49) Kao što Makkonen dalje naglašava, znatan je trud uložen u razvoj pokazatelja jednakosti, posebno onih koji se tiču invaliditeta i etničkog podrijetla. Ovi se pokazatelji mogu upotrijebiti kako bi se izmjerilo stanje jednakosti u dvije dimenzije:

- „Pokazatelji koji mjere situaciju određene skupine u određenom području života (kao što su obrazovanje ili zapošljavanje); ili
- pokazatelji koji uspoređuju situaciju određene skupine i te ili neke druge skupine u određenom području života.“ (ibid, 50)

Ankete u kućanstvima provode se kako bi se obradila „određena tema detaljnije nego što je to moguće popisom stanovništva“ (Makkonen, 2007.a, 56). Ankete su obično oblikovane kao jednostavan niz pitanja, a prikupljaju podatke na reprezentativnom uzorku populacije. Često pokrivaju različite i specijalizirane teme kao što su zapošljavanje, obrazovanje, zdravlje, socijalne usluge, stanovanje i drugo. Postoje i ankete koje se usredotočuju na određene ciljne skupine kao što su etničke manjine ili imigranti (Olli i Olsen, 2006., 34). Dobar je primjer takve ankete Anketa o radnoj snazi provedena kvartalno i godišnje u

svim državama članicama Europske unije. Ona je najvažniji izvor statistika o zaposlenosti i nezaposlenosti u EU-u i prikuplja usporedive statističke podatke „o razini i obrascu trendova u zapošljavanju i nezaposlenosti u državama članicama“ (ibid).

Posebno se zemlje sjeverne Europe, uključujući Dansku, Finsku, Njemačku, Nizozemsku, Norvešku i Švedsku, oslanjaju isključivo na ankete u kućanstvu umjesto na tradicionalne popise stanovništva. Ipak, sve države zadržavaju administrativne izvore, ali oni se znatno razlikuju u vidu kvantitete i kvalitete prikupljenih podataka. „U većini društava gotovo je nemoguće sudjelovati na tržištu rada bez ostavljanja nekog traga u administrativnim zapisima. (...) Takvi nacionalni zapisi su uspostavljeni u administrativne svrhe, primjerice za izračun poreza, mirovinskih prava ili prava nezaposlenih. Iz perspektive prikaza razlika između pojedinaca i skupina u društvu, ovi zapisi pružaju vrijedne podatke za oblikovanje životnih povijesti i usporedbe različitih skupina ljudi.“ (Olli i Olsen, 2006., 35).

Iako su administrativni zapisi važan izvor informacija i u području podataka o jednakosti, ograničeni su činjenicom da se često prikupljaju samo oni podaci koji su im primarnom svrhom. Zbog toga u podacima mogu postojati praznine, to jest nedostajati podaci o određenoj skupini kao što su etničko podrijetlo ili pripadnost nacionalnoj manjini. „Kako bi se doskočilo takvim nedostacima trebalo bi istražiti mogu li se u budućnosti nužne varijable dodati popisu prikupljenih informacija ili je li moguće rabiti neizravne pokazatelje – kao što su mjesto rođenja roditelja za etničko podrijetlo – za prikupljanje podataka o jednakosti.“ (Makkonen, 2007.a, 60)

Podaci o prijavama

Važan su izvor podataka o jednakosti i diskriminaciji podaci o prijavama, bilo formalne i predane u:

- policiji,
- sudskim tijelima,
- tijelima koja odlučuju o pitanjima jednakosti,

ili neformalne predane u druge organizacije i institucije kao što su nevladine udruge.

Iako su ovakvi podaci vrlo važni, uz njih se vezuju važna pitanja o mogućnosti određenja udjela diskriminacije zbog neprijavlivanja¹ takvih slučajeva. Pretpostavlja se

¹ Neprijavlivanje znači da se žrtve diskriminacije suzdržavaju od prijave incidenta vlastima. Postoje brojni razlozi zašto žrtve diskriminacije ne podnesu prijavu: neznanje o procedurama prijave te o vlastitim pravima, nepovjerenje u javne institucije i sud te manjak osviještenosti da su žrtve diskriminacije.

da su podaci o prijavama predstavljaju „vrh ledene sante“ (Wrench, 2011., 1720) jer se mnogi pojedinci ne odlučuju na prijavljivanje. Ipak, ova je vrsta podataka važan izvor jer može „primjerice, pružiti vrijednosti za usporedbu s anketama žrtava te može oblikovati bogat izvor podataka za kvalitativna istraživanja [...], koji može razotkriti važne aspekte konteksta u kojem se diskriminacija odvija, što je motivira, razloge i argumente uključenih.“ (Makkonen, 2016., 72) No, kako su primijetili Olli i Olsen, „podaci o prijavama mogu pomoći u određivanju diskriminacije u pojedinoj ranjivoj skupini unutar određene domene, ali ne mogu se rabiti kako bi se dokumentiralo nepostojanje diskriminacije“ (Olli i Olsen, 2006., 46).

Iako su podaci o prijavama vrijedan izvor podataka o jednakosti, važno je napomenuti da je moguće da će ti podaci biti teško usporedivi jer različiti izvori (tijela koja odlučuju o pitanjima jednakosti, sudstvo, nevladine udruge) prikupljaju različite podatke i razvrstavaju ih u različite kategorije. Zbog toga je preporučljivo „zasnivanje identičnog okvira za prikupljanje podataka o individualnim prijavama (ibid, 47).

Istraživanje

Službene statistike i podaci o prijavama omogućuju nepotpunu sliku u praćenju diskriminacije pa se podaci prikupljaju i na još jedan način, istraživanjem – uključujući anketiranje žrtava, izvješća o osobnim iskustvima, testiranje diskriminacije, kvalitativna i druga istraživanja – kao i praćenjem raznolikosti koje provode uključene organizacije.

Makkonen (2016., 34-35) opisuje anketiranje žrtava, izvješća o osobnim iskustvima, testiranje diskriminacije, kvalitativna istraživanja i ostale vrste istraživanja kao najvažnije izvore za dohvat podataka o jednakosti i diskriminaciji:

- Anketiranjem žrtava prikupljaju se podaci o navodnim slučajevima diskriminacije ili zločina. Cilj je takvih istraživanja ispitati žrtve zločina ili diskriminacije te prikupiti informacije o iskustvima diskriminacije/zločina, uvjetima u i utjecajima diskriminacije, a ponekad također i o postupcima – ako su provedeni – kako bi se poboljšala situacija, znanje o pravima, povjerenje u pravni sustav i smanjio strah od viktimizacije (Makkonen, 2007.a, 69-70). Olli i Olsen (2006., 36-37) izdvajaju nekoliko pitanja na koja se anketiranje žrtava može usredotočiti:
- Prevlast, pojavnost ili opća procjena diskriminacije?
- Osobno iskustvo ili uočavanje diskriminacije/zločina?

- Tko je pogođena skupina?
- Tijekom kojeg vremenskog razdoblja?
- Koje su informacije o kontekstu prijavljene diskriminacije?
- Izveštavanje o osobnim iskustvima slično je anketiranju žrtava. No, „glavna je razlika između tih dviju metoda u osobi koju se ispituje: izvještavanje o osobnim iskustvima usredotočuje se na stavove ili ponašanja osobe, a ne na ono što mu/joj se dogodilo“ (Makkonen, 2007.a, 73). Postoje temeljne dvije vrste takvih izvještavanja: u prvoj se primarno ispituju stavovi, stereotipi i/li mišljenja, a u drugoj ponašanja „kao što su ponašanja u radnom okruženju, kontakti unutar skupina, socijalna distanca i diskriminacija“ (ibid).
- Testiranje diskriminacije ili situacije vrsta je iskustva unutar koje se diskriminatorno ili nepoželjno tretiranje osoba s različitim karakteristikama razotkriva u određenoj situaciji. „Testiranje ili ispitivanje omogućava usporedbu postupanja prema jednako kvalificiranim korisnicima ili prijaviteljima te može poslužiti da bi se osobe uhvatilo u diskriminiranju.“ (Olli i Olsen, 2006., 42)
- Kvalitativna istraživanja mogu se rabiti kako bi se stekao dublji uvid u diskriminatorne prakse i strukture i „može se rabiti kao način dubinske spoznaje ponašanja ljudi, motiva i razloga za takva ponašanja te konteksta u kojem se odvijaju“ (Makkonen, 2016., 81). U kvalitativnim istraživanjima prikupljaju se i analiziraju podaci dobiveni studijama slučaja, dubinskim intervjuima, etnografijom i fokus grupama.
- Druge vrste istraživanja uključuju analize medija i komunikacije, laboratorijske eksperimente te istraživanja pravnog sustava.

PRIMJERI DOBRIH PRAKSI

Uspostavljanje sustava prikupljanja podataka u Finskoj

U slučaju Finske zanimljivo je to što su administrativne službe uložile velik trud u sustavno uspostavljanje praćenja jednakosti i diskriminacije. Uspostava sustava prikupljanja podataka započinje sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća, kada se u finskom Ministarstvu rada formira radna skupina koju čine osobe iz različitih odjela, sa zadatkom stvaranja nacrtu prijedloga sustava praćenja diskriminacije temeljene na etničkoj pripadnosti¹. Preporuke koje je oblikovala radna skupina uključivale su, između ostalog, nekoliko anketiranja i istraživanja te usustavljanje policijskih praksi bilježenje informacija i postupno su ušle u uporabu u finskim institucijama. No, mjere koje su usvojene kako bi se pratila diskriminacija na temelju etničke pripadnosti nisu bile sveobuhvatne niti su mogle zabilježiti druge vrste diskriminacije. Zbog toga se u Ministarstvu rada rodila nova inicijativa pod nazivom Omogućavanje jednakosti prikladnim podacima (MERA), a sastojala se od dvaju zadataka: pripreme Europskog priručnika o podacima od jednakosti i stvaranju nacrtu nacionalnog prijedloga za sustav praćenja (Mannila i Makkonen, 2007.a, 100). Nacrt je razvila nacionalna Radna skupina koju je organiziralo Ministarstvo rada, a članovi su bili predstavnici nekoliko ministarstava, ostalih finskih institucija i nevladinih udruga.

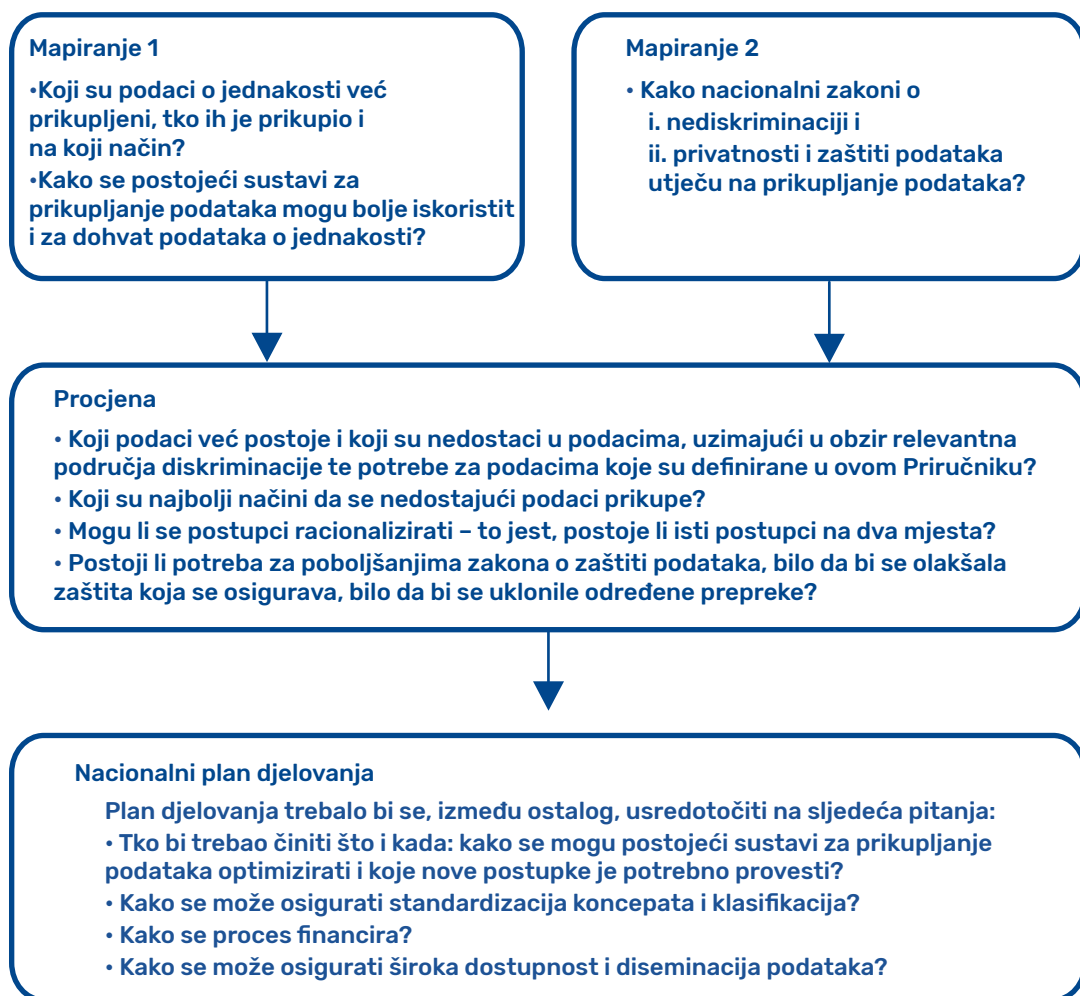
Radna je skupina odlučila zadatku pristupiti u dvama koracima: prvo, složili su se da je potrebno oblikovati Izvešće o podacima koje sadrži opis „svih trenutno dostupnih podataka i komentare o mogućnostima njihove uporabe, što bi pokazalo gdje postoje nedostaci“ (ibid); drugo, odlučili su izraditi nacrt prijedloga koji se temelji na Izvešću o podacima i sažima najvažnije zaključke te oblikuje preporuke. Predloženo je stvaranje Radne skupine² kako bi se podržala koordinacija prikupljanja podataka, praćenja i izvještavanja o diskriminaciji u Ministarstvu rada. Prijedlog sadrži i razdiobu sustava prikupljanja podataka u dva dijela: „‘postojeći dio’ sastoji se od statistika, podataka o prijavama te ostalih informacija iz unaprijed određenih izvora, a ‘nužni dio’ sastoji se od u danom trenutku potrebnih podataka koje

¹ Informacije o Finskoj temelje se na studiji slučaja čiji su autori Simo Mannila i Timo Makkonen, a koja je objavljena u Europskom priručniku o podacima o jednakosti: Makkonen, Timo (2007a): European handbook on equality data. Why and how to build to a national knowledge base on equality and discrimination on the grounds of racial and ethnic origin, religion and belief, disability, age and sexual orientation. Belgium, 99-101. Dodatne su informacije prikupljene u studijskom posjetu Finskoj u ožujku 2017.

² Referentna skupina sastoji se od predstavnika relevantnih upravljačkih tijela, stručnjaka za statistiku, tijela za jednakost, nevladinih organizacija te predstavnika znanstvene zajednice.

definira Radna skupina u svakom od četverogodišnjih razdoblja izvještavanja“ (ibid). Dodatno, predlaže se uspostavljanje Nacionalnog centra za izvore podataka o diskriminaciji. Zadatak bi Centra bio uključivanje i ujedinjavanje svih postojećih podataka o diskriminaciji te bi služio kao jedinstvena informativna točka.

Slika 7
Razvoj nacionalnog akcijskog plana
(Makkonen 2007a, 98)

Osim samog razvoja sustava praćenja diskriminacije u Finskoj već spomenut Europski priručnik o podacima o jednakosti napisan je tako da uključuje ne samo temeljna pitanja koja se tiču prikupljanja podataka o jednakosti, različite vrste prikupljanja podataka te pitanja o zaštiti podataka, već i podatke o razvoju nacionalnog plana aktivnosti vezanih uz prikupljanje podataka. Tablica koja slijedi, a preuzeta je iz Priručnika, najbolje ocrtava najvažnije korake koji se tiču nacionalnog plana aktivnosti.

Temeljem ovih smjernica, Ministarstvo unutarnjih poslova organiziralo je 2008. projekt implementacije sustava za praćenje diskriminacije te osnovalo skupinu zaduženu za praćenje diskriminacije. U skupini za praćenje sudjelovalo je gotovo 40 organizacija uključujući nevladine organizacije, urede pravobranitelja, ustanove tržišta rada, javna tijela te istraživačke institucije. U 2014. ovi su zadaci preusmjeren u Ministarstvo pravosuđa i u 2016. sustav je restrukturiran te je umjesto skupine za praćenje organizirana skupina za izvršenje zadataka.

Ovlaštenja sustava praćenja uključuju ove zadatke:

- prikupljanje podataka o situacijama diskriminacije različitih skupina u populaciji te održavanje mrežne stranice na kojoj se podatci o diskriminaciji prikupljaju³;
- razvoj istraživanja i statistike o diskriminaciji u suradnji s istraživačkim institucijama i organizacijama zaduženima za prikupljanje statističkih podataka;
- pružanje informacija i organizacija edukacija za različite sudionike diskriminatorskih situacija, razvoj praćenja diskriminacije te planiranja zadovoljavanja novonastalih potreba za informacijama;
- osiguravanje informacija za političke odluke temeljene na činjenicama;
- poticanje suradnje istraživačkih institucija i drugih organizacija kojima je djelatnost prikupljanje podataka o diskriminaciji.

Skupina za izvršenje zadataka organizirana je jer je skupina za praćenje bila prevelika za provođenje glavnih zadataka: podršku svakodnevnom donošenju odluka te koordinaciju sustava praćenja. Skupina za izvršenje zadataka sastoji se od deset članova koji se biraju na temelju motivacije, stručnosti i iskustva. Skupina se sastaje svaka dva mjeseca. Osim skupine za izvršenje zadataka stvorena je mreža za praćenje koja se temelji na prijašnjim strukturama, ali uključuje i dodatne istraživačke ustanove i druge organizacije koje prikupljaju podatke o diskriminaciji. Mreža ima do 60 sudionika i sastaje se jednom godišnje kako bi se raspravljalo i odlučivalo o strateškim smjerovima prikupljanja podataka, definiralo nedostatke u podacima i poticalo suradnju i umrežavanje.

Zaključno, praćenje je uvedeno pomoću skupine za izvršenje zadataka i partnerske mreže. Postoji i godišnji skup o diskriminaciji na kojem se dijele i razmjenjuju

informacije sa svim dionicima. Provodi se godišnje anketiranje o diskriminaciji, a njegov se fokus i raspon određuju sukladno četverogodišnjem planu: prvi Akcijski plan bio je posvećen obrazovanju i rekreaciji (2010.), zapošljavanju i radu (2011.), pristupu pravnom sustavu i sigurnosti (2012.) te socijalnim pravima i zdravstvenim uslugama (2013.). Drugi Akcijski plan od 2014. do 2017. bavio se obrazovanjem (2014.), slobodom govora i medija (2015.), pristupu pravnom sustavu i sigurnosti (2016.) te socijalnim pravima i zdravstvenim uslugama (2017.). Anketiranje se oslanja na područja pokazatelja diskriminacije kako bi oblikovali prikupljanje podataka. Područja su stavovi, iskustva diskriminacije, zločini iz mržnje i govor mržnje, zabilježeni slučajevi diskriminacije i promocija nediskriminacije.

Uspostavljanje sustava za praćenje diskriminacije u Finskoj još je u tijeku. Važno je sljedeće:

- Razvoj sustava praćenja povezan je s implementacijom nacionalnih i međunarodnih zakona o ljudskim pravima i jednakosti. Uspostavljanje sustava praćenja smatra se obavezom jer omogućuje praćenje preuzetih međunarodnih obaveza vezanih uz ljudska prava, prvenstveno obaveze u području jednakosti i nediskriminacije.

- Sustav praćenja je inkluzivan; mnogi dionici su bili dio i jesu dio procesa (uključujući i organizacije civilnog društva te istraživačke ustanove) i različitih radnih skupina. Različitim skupinama upravljaju Ministarstva. Koordinacija, podizanje svijesti i suradnja različitih institucija jednako je važna kao i istraživačke aktivnosti i prikupljanje podataka.

- Kako je sveobuhvatno praćenje zahtjevan zadatak dionici su odlučili provesti dubinsko istraživanje u određenim prioritetnim područjima opisanima u četverogodišnjem akcijskom planu. To omogućava usredotočenost na određene teme te, posljedično, iscrpan i dubinski proces iz kojeg proizlaze pouzdani i valjani istraživački rezultati.

- Sustav praćenja oslanja se na širok raspon izvora podataka o jednakosti, uključujući službene statistike, istraživanja i anketiranja, kao na podatke o prijavama. Interakcija, razmjena informacija i suradnja raznih institucija koje prikupljaju različite podatke u okviru mreže važan su dio procesa i Ministarstvo ih aktivno promiče. Dodatno, iskustvo i stručnost različitih dionika mreže upotrebljava se kako bi se poboljšala kvaliteta prikupljanja podataka (primjerice, određivanje nedostataka u podacima, razvoj pokazatelja i tako dalje).

• Mora postojati prikladna količina resursa, uključujući osoblje, stručnost i financijske resurse. Prikladan broj osoba trebao bi se osigurati u javnoj administraciji. Važno je da postoji neka vrste javnog vlasništva. Primjerice, finsko Ministarstvo pravosuđa zapošljava jednog službenika samo na poslovima promocije i organizacije sustava praćenja. Znanje je također važan resurs i, u primjeru Finske, osigurano je i razvijano unutar mreže praćenja. Nadalje, ključni su financijski resursi posvećeni praćenju. Finska administracija osigurava godišnje 50.000 eura za praćenje. Dodatno, za pripremu i uspostavu sustava korištena su sredstva fondova EU-a.

• Znanstvena kvaliteta osigurana je uključivanjem stručnjaka kroz mrežu praćenja (vidi gore). To je posebno važno kako bi se razvili kvalitetni pokazatelji. Usredotočenost na odabrana područja omogućava razvoj pouzdanih pokazatelja.

Komisija za jednakost i ljudska prava Velike Britanije (ECHR)

ECHR je britanska Nacionalna institucija za ljudska prava (NHRI) (akreditirao ju je Globalni savez nacionalnih institucija za ljudska prava, nasljednik Međunarodnog koordinacijskog odbora nacionalnih institucija za ljudska prava, te je dobila status A). U tom svojstvu, od institucije se zahtijeva da djeluje u skladu s takozvanim Pariškim principima koji upravljaju statusom i djelovanjem nezavisnih nacionalnih institucija za ljudska prava. Među najvažnijim zadacima NHRI-a ističe se savjetovanje javnih institucija, praćenje ljudskih prava, evaluacija politika i njihovih utjecaja na ljudska prava te provedba istraživanja ljudskih prava. Prikupljanje podataka je stoga ključan zadatak ECHR-a. U svojoj dugoj povijesti, ECHR je stekao bogato iskustvo u prikupljanju podataka o jednakosti općenito te posebice u prikupljanju podataka o etničkoj pripadnosti.

ECHR je osnovan u listopadu 2007. sjedinjenjem triju institucija: Komisije za jednake mogućnosti (EOC), Komisije za invaliditet (DRC) te Komisije za rasnu jednakost (CRE). EOC je bio zadužen za diskriminaciju na temelju roda, DRC za diskriminaciju na temelju invaliditeta, a CRE se bavio pitanjima koja su se ticala diskriminacije na temelju etničke pripadnosti i rase. Što se tiče ovog posljednjeg, Velika Britanija ima dugu povijest u prepoznavanju rasnih nejednakosti i borbi protiv njih, počevši s prvim Zakonom o odnosu rasa iz 1965. Od tada se raspon i količina legislative koja se odnosi na rasnu jednakost kontinuirano povećava (Vassilopoulou, 2009., 37-41). U 1976. amandman Zakona o odnosu rasa je uspostavio osnivanje Komisije za rasnu

jednakost (CRE) „kako bi posredovala između zahtjeva zakona i onih na koje se zakon odnosi i osigurala učinkovitost zakonskog okvira razvijajući nužne nezakonske alate“ (Stavo-Debaugé, 2005., 44).

Otkad je CRE osnovan, praćenje podataka o etničkom podrijetlu postalo je glavni alat za ukazivanje na moguće nejednakosti, istraživanje pozadinskih uzroka nejednakosti te uklanjanje nepravednosti ili zapreka te se definira kao „proces u kojem se prikupljaju, pohranjuju i analiziraju podaci o etničkom podrijetlu osoba“ (Komisija za rasnu jednakost, 2007., 3). Komisija je objavila više smjernica o praćenju jednakih mogućnosti i etničkog podrijetla uključujući i priručnik „Praćenje i politike jednakih mogućnosti: vodič za poslodavce“ u 1978., „Praćenje etničkog podrijetla u školama“ u 1992. te „Praćenje etničkog podrijetla: vodič za javne ustanove“ u 2007. (Vassilopoulou, 2009., 37-41). U 2000. je rasprava o institucionaliziranom rasizmu u Londonskoj policiji dovelo do amandmana u Zakonu o odnosu rasa iz 1976. kako bi se osigurali pravni temelji za praćenje etničke pripadnosti. Kao posljedica toga, praćenje etničke pripadnosti postalo je obavezno u javnim ustanovama. Kao rezultat združivanja različitih komisija u Komisiju za jednakost i ljudska prava, praćenje je prošireno kako bi obuhvatio čitav raspon područja na koja se odnosi anti-diskriminacijska legislativa.

U veljači 2006., Ministar za jednakost i Ministar Ureda kabineta uspostavili su Vijeće za jednakost kako bi osmislili izvješće o jednakosti. Vijeće je pokrenulo postupak kako bi steklo uvid u dugotrajne i pozadinske uzroke nejednakosti kojima se javne politike trebaju pozabaviti te kako bi oblikovalo praktične preporuke za ključne političke prioritete. Dodatni je cilj bio „poduprijeti i modernizaciju legislative o jednakosti putem jedinstvenog Zakona o jednakosti i razvoj nove Komisije za jednakost i ljudska prava“ (Pregled jednakosti, 2007., 13). Pri tome je Vijeće otvorilo poziv za dokazivanje napretka postignutih tijekom proteklih 50 godina u smanjenju nejednakosti te o najotpornijim i teško savladivim područjima nejednakosti. Nadalje, objavilo je i niz izvješća o, primjerice, definiranju i mjerenju jednakosti ili jednakosti, različitosti i predrasudama u Britaniji te organiziralo niz seminara i rasprava za dionike kako bi se odredili prioriteti politika. Završno izvješće Izvješća o jednakosti navodi deset dimenzija jednakosti kao „iscrpne i postojeće temelje za vladu i širu javnost za dosizanje pravednijeg društva s više jednakosti“ (ibid, 17):

- „Dugovječnost, uključujući izbjegavanje prerane smrtnosti.
- Fizička sigurnost, uključujući slobodu od nasilja i fizičkog i seksualnog zlostavljanja.
- Zdravlje, uključujući i dobrobit i pristup visokokvalitetnim zdravstvenim uslugama.
- Obrazovanje, uključujući i mogućnost kreativnosti, usvajanja vještina i kvalifikacija te pristup educiranju i cjeloživotnom obrazovanju.
- Životni standard, uključujući mogućnost samostalnog života i sigurnosti, uključujući prehranu, odijevanje, stanovanje, grijanje, režijske troškove, socijalne usluge i putne troškove.
- Proizvodne aktivnosti kao što su pristup zapošljavanju, pozitivna iskustva na radnom mjestu, dobar odnos poslovnog i privatnog života te mogućnost brige za druge.
- Individualni, obiteljski i društveni život, uključujući samorazvoj, te neovisnost i jednakost u vezi i braku.
- Sudjelovanje, utjecaj i pravo glasa, uključujući sudjelovanje u donošenju odluka i demokratskom načinu života.
- Identitet, izražavanje i samopoštovanje, uključujući religijske slobode i slobodu vjerovanja.
- Pravnu sigurnost, uključujući jednakost i nediskriminaciju pred zakonom te jednako postupanje u kaznenom sustavu.“ (ibid, 18)

Pokrivajući ovih deset dimenzija Završno izvješće Izvješća o jednakosti preporuča razvoj sveobuhvatnog okvira za mjerenje napretka u postizanju jednakosti. Okvir bi trebao biti prilagodljiv tako da ga mogu „upotrebljavati sva javna tijela u slaganju prioriteta, određivanju ciljeva i vrednovanju napretka prema jednakosti, a okvir rabi i EHRC kako bi oblikovao trogodišnje Izvješće o stanju nacije“ (ibid, 110). Zbir podataka smatra se važnim preduvjetom za dobru primjenu okvira. Zbog toga Vijeće predlaže sljedeće mjere (ibid, 111):

- iscrpno izvještavanje vlade o trenutnim potrebama za prikupljanje podataka koje provodi Ured za nacionalnu statistiku,
- vlada, javna tijela i privatni sektor moraju na bolji način rabiti podatke,
- povećana vidljivost objavljivanjem podataka i analiza na takav način da mogu biti lako razumljive,

- objavljivanje više informacija o postupcima koji se tiču jednakosti u organizacijama u svim područjima,

- uspostavljanje traženog standardnog formata za takvo izvještavanje kojeg osmišljava EHRC.

Nadalje, pregled sadrži Aneks o podacima koji naglašava nemogućnost predstavljanja složene slike nejednakosti zbog nedostatka podataka i navodi potrebe za podacima za ostvarenje opisanog okvira. Detaljno, u Aneksu se navode sljedeće teškoće (ibid, 139-145)

- Sustavne teškoće:

- nedostatak podatka u mnogim ključnim područjima kao što su podaci o obrazovanju ili socioekonomskom statusu, podaci o zdravstvu ili podaci o razumijevanju stavova i predrasuda,

- nedostatak podataka – trendovima i vremenska nekonzistentnost u mjerenjima,

- potreba za boljim lokalnim podacima kako bi se moglo pravovremeno i učinkovito odgovoriti na demografske i društvene izazove,

- raspršeni podaci i loše dijeljenje informacija,

- loše prakse u objavljivanju i diseminaciji podataka.

- Kvaliteta podataka:

- bolje informacije o prikladnim kategorijama podataka,

- reducirati uporabu neizravnih mjera,

- bolje praćenje prikupljanja podataka,

- poboljšanje stope odgovora,

- poboljšanje oblikovanja publikacija i dostupnosti podataka.

- Okvir za mjerenje koji obuhvaća deset dimenzija i opisuje se prethodno u tekstu trebao bi odrediti „potrebu za sustavom praćenja temeljenom na ključnim pokazateljima koji ocrtavaju važne aspekte jednakosti u svakoj od dimenzija“ (ibid, 145). Pokazatelji se temelje na uporabi podataka prikupljenih anketiranjem ili u administrativnim sustavima, ali i kvalitativnim podacima.

Prateći ove preporuke, novoosnovani EHRC razvija Okvir za mjerenje jednakosti (EMF) zajedno s Vladinim uredom za jednakosti (GEO), Vladom Škotske, Vladom Walesa i drugima (vidi Alkire i sur., 2009., 1; Walby i Armstrong, 2010., 238; Walby i Armstrong, 2011., 206). U tom su procesu definirani sljedeći koraci:

1. EHRC provodi nekoliko istraživanja, između ostalih i pregled statistika o jednakosti koji su proveli Sylvia Walby, Jo Armstrong i Les Humphreys sa Sveučilišta u Lancasteru (2008.), a koji je kasnije poslužio kao temelj razvoja

pokazatelja.

2. Odabir pokazatelja:

- a. Određivanje niza kriterija prema kojima se biraju pokazatelji (kriteriji odabira prikazani su u Alkire i sur., 2009., 25-34).
- b. Razvoj duge liste i privremene kratke liste pokazatelja (temeljene na listi Ureda za nacionalnu statistiku (2007.) te pregled statistika o jednakosti (Walby, Armstrong i Humphreys, 2008., uz ostale izvore).
- c. Prvi krug konzultacija sa stručnjacima za tematiku i dionicima.
- d. Revizija kratke liste pokazatelja i drugi krug konzultacija.
- e. Detaljna tehnička procjena i određivanje završne liste pokazatelja.

3. Definiranje narednih koraka u proceduri, to jest prikupljanje i analiza podataka vezanih uz indikatore ili razvoj indikatora u ostalim ili u specijaliziranim područjima.

Na kraju je razvijen okvir za mjerenje koji obuhvaća različita područja. Izvješća opisuju zasebne domene i područja razvijena ili za općenito praćenje jednakosti, ili za praćenje jednakosti u određenim područjima:

- Kao što je spomenuto, okvir za mjerenje jednakosti predstavlja okvir koji se može primijeniti za procjenu jednakosti i ljudskih prava u širokom rasponu domena kao što su život, zdravlje, fizička sigurnost, pravna sigurnost, obrazovanje i učenje, životni standard, produktivne i vrijedne aktivnosti, osobni, obiteljski i društveni život, identitet, izražavanje i samopoštovanje, utjecaj i pravo glasa⁴.
- Zaseban niz pokazatelja razvijen je za djecu i mlade, a uzima u obzir posebne potrebe djece i adolescenata⁵.
- Osmišljen je okvir za dobre odnose koji predstavlja pokazatelje dobrih odnosa između različitih skupina⁶.
- Okvir za mjerenje ljudskih prava predstavlja informacije o analizi i procjeni situacija vezanih uz ljudska prava u Britaniji⁷.

⁴ Iscrpan opis dostupan je na: <https://www.equalityhumanrights.com/en/equality-measurement-framework> (19. lipnja 2017.)

⁵ Iscrpan opis dostupan je na: <https://www.equalityhumanrights.com/en/our-measurement-framework/childrens-measurement-framework> (19. lipnja 2017.)

⁶ Vidi <https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/research-report-60-good-relations-measurement-framework> (19. lipnja 2017.)

⁷ Vidi <https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/research-report-60-good-relations-measurement-framework> (19. lipnja 2017.)

Uz pokazatelje i izvore postoje i određeni standardi kvalitete koje je potrebno ispuniti (vidi sliku 8). Pokazatelji moraju biti relevantni, specifični, prilagodljivi, mjerljivi te što je više moguće bezvremenski (neizravni pokazatelji). Kvalitativni izvori moraju biti referentni/provjerljivi, metodologija i njezina ograničenja moraju se jasno predstaviti, rezultati moraju biti snažni, autor mora biti objektivan, a anegdotalne priče treba odbaciti. Kvantitativni izvori trebali bi dolaziti iz službenih ili organiziranih izvora, podaci moraju biti dostupni, trebaju biti moguće promjene tijekom analize, mora postojati kontinuitet podataka i biti ispunjen

Slika 8.
Dobri pokazatelji i izvori (prilagođeno s http://ennhri.org/IMG/pdf/session_3_hr_monitoring_and_measuring_impact_ppt_.pdf)

Što je dobar pokazatelj?

- relevantan
- specifičan
- prilagodljiv
- mjerljiv
- bezvremenski
- najbolji koji se može odrediti (neizravan)

Što je to dobar kvalitativni izvor?

- Izvor mora biti referentan/provjerljiv.
- Metodologija i njezina ograničenja moraju se jasno predstaviti.
- Rezultati moraju biti snažni.
- Autor mora biti objektivan.
- Anegdotalne priče treba odbaciti.

Što je to dobar kvantitativni izvor?

- Službeni ili organizirani izvor (primjerice, nacionalna ispitivanja)
- Podaci moraju biti dostupni.
- Trebaju biti moguće promjene tijekom analize.
- Kontinuitet podataka.
- Zemljopisna rasprostranjenost.
- Podaci odvojivi po skupinama.

kriterij zemljopisne rasprostranjenosti te podaci moraju biti odvojivi po skupinama (vidi sliku 8).

Temeljem pokazatelja jednakosti koji su opisani u Okviru za mjerenje jednakosti, uz dodavanje pokazatelja za ljudska prava, ECHR je objavio izvješće *Je li Britanija pravednija 2015. godine*. Publikacija izvještava o pitanjima jednakosti i ljudskih prava te predstavlja podatke o strukturi, procesu i ishodu.

Podaci o strukturi odnose na za pravne obaveze u području ljudskih prava, podaci o procesu sastoje se od informacija o postupcima država da se zadovolje te obaveze, a podaci o ishodu opisuju spoznaje o stvarnom stanju i iskustvima pojedinaca i skupina (vidi ECHR, 2015). Detaljne su

informacije dostupne o kontekstu, tehničkim pitanjima i metodologiji izvješća, kao i o odabranim domenama i pokazateljima⁸. Pregled domena i pokazatelja dostupan je na slikama 9 i 10.

Vidljivo je da je ECHR uspostavio sveobuhvatan i opširan sustav praćenja koji uključuje prikupljanje podataka kao ključni i izazovni zadatak. Pri tome su važni sljedeći aspekti:

- Kako bi se uspostavilo praćenje, uključujući i sustav prikupljanja podataka, javna uprava (odgovarajuća ministarstva) pokreće postupak pregleda već prikupljenih podataka, nedostataka u podacima te raspravu o drugim relevantnim pitanjima (metodološkim i teorijskim) tako da naručuje različite studije koje se bave tim temama. Dakle, uključuju se različiti stručnjaci iz znanosti kako bi se prikupilo visokokvalitetno znanje te opisalo trenutno stanje jednakosti te ostalih podataka ključnih za proces praćenja. Na temelju tih radova nastaju preporuke, definiraju se područja prikupljanja podataka i pokazatelji.
- Provedeni je proces uključio mnoge dionike, predstavnike različitih administrativnih jedinica kao i znanstvenu zajednicu. Uključujući znanstvenu zajednicu osiguralo se da će metodološka i teorijska pitanja biti prikladno obrađena te da će sustav prikupljanja podataka biti temeljen na čvrstoj znanstvenoj podlozi.
- Sustav za praćenje razvijan je tijekom dužeg procesa što znači da su nove spoznaje mogle biti uzete u obzir, uključujući tu i razvoj novih pokazatelja za različita područja.
- Sustav praćenja uglavnom se temeljio na kvalitativnim podacima, posebno što se tiče izlaznih pokazatelja. Istraživačko izvješće EMF-a napominje da su „statistički pokazatelji korisni jer omogućuju procjenu promjene glavnih područja nejednakosti kroz vrijeme, ali oni su samo jedan od nekoliko načina praćenja nejednakosti. Nejednakosti koje doživljavaju manjine s malim brojem članova (primjerice, transseksualne osobe) ne mogu se dobro pratiti standardnim podacima. Dodatno, mogu postojati izrazite i/li značajne pojave nejednakosti i oduzimanja ljudskih prava na individualnoj razini (primjerice, prisilni rad) koje je važno pratiti i o njima izvještavati, a koje se također teško zahvaćaju statističkim pokazateljima. Statističke pokazatelje stoga je potrebno u

⁸ Vidi <https://www.equalityhumanrights.com/en/britain-fairer-report/supporting-evidence> (19. June 2017.)

Život	Zdravlje	Fizička sigurnost	Pravna sigurnost	Obrazovanje
<ul style="list-style-type: none"> • nasilne smrti ljudi zadržanih ili pritvorenih u javnim ili privatnim institucijama • ubojstva • samoubojstva 	<ul style="list-style-type: none"> • očekivan životni vijek • smrtnost dojenčadi • zdravstveni status • mentalno zdravlje • životni stil (pušenje, alkoholizam, prekomjerna tjelesna težina, pretilost) • pristup zdravstvenim uslugama za marginalizirane skupine • jednakost i pitanja ljudskih prava u palijativnoj skrbi • dostojanstvo i poštovanje u zdravstvenim i socijalnim službama 	<ul style="list-style-type: none"> • stanje osoba zadržanih ili pritvorenih u javnim ili privatnim institucijama, uključujući uporabu sile i obuzdavanja • nasilni zločini • strah od zločina • seksualno ili obiteljsko nasilje • zločini iz mržnje (samoprijavljena ili iskustva žrtava) 	<ul style="list-style-type: none"> • prijavljena i osuđena kaznena djela • jednako postupanje policije i postupci u pravnom sustavu • jednak i učinkovit tretman i podrška pojedincima s narušenim ljudskim pravima • pritvaranje • prikladni pravni postupci za djecu i mlade • posebni progoni 	<ul style="list-style-type: none"> • pristup obrazovnom sustavu i postignućima za djecu i mlade • isključivanje iz obrazovnog sustava za djecu i mlade • sigurnost i emotivno zdravlje u školi • pristup visokom školstvu • pristup daljnjoj edukaciji i cjeloživotnom učenju

Životni standard	Proizvodne aktivnosti	Individualni, obiteljski i društveni život	Identitet, izražavanje i samopoštovanje	Sudjelovanje, utjecaj i pravo glasa
<ul style="list-style-type: none"> • prikladno stanovanje • siromaštvo i prihodi • pristup uslugama • kvaliteta lokalnog područja 	<ul style="list-style-type: none"> • trgovina ljudima i iskorištavanje • zaposlenje • zanimanje • zarada 	<ul style="list-style-type: none"> • dostupnost podrške • sloboda od obiteljskog nasilja (emocionalnog i financijskog) • sloboda odabira partnera • poštovanje privatnog života: informacije, privatnost i nadzor 	<ul style="list-style-type: none"> • sloboda vjeroispovjesti i uvjerenja • mogućnost komuniciranja na odabranom jeziku • sloboda od stigmatizacije i stereotipa 	<ul style="list-style-type: none"> • formalno političko sudjelovanje • politička aktivnost, uključujući pravo na prosvjedovanje • sudjelovanje u organizacijama civilnog društva

Slika 9.
Domene i indikatori (1).
Tablica prilagođena
prema http://ennhri.org/IMG/pdf/session_3_hr_monitoring_and_measuring_impact_ppt_.pdf

Bečko praćenje integracije i raznolikosti

EMF-u nadopuniti drugim oblicima praćenja.“ (Alkire i sur., 2009., 8) No, postoje i kvalitativni izvori podataka. Kao što je već spomenuto, detalji o izvorima i metodologiji navedeni su u radovima i mogu se dohvatiti na mrežnoj stranici ⁹. To znači i da su način prikupljanja podataka te metode, pristupi i teorijska podloga dostupni i pristupačni. Zainteresirani građani i dionici mogu pregledati izvore podataka, razloge za odabir određenih pokazatelja te razvoj procesa.

Bečko praćenje integracije i raznolikosti počelo se provoditi 2008. kako bi se pratio utjecaj imigracije na različita područja društva i politika u Gradu Beču i to tako da se rabio širok raspon pokazatelja i referentnih točaka, pri čemu se koristilo administrativnim sustavima prikupljanja podataka te anketiranjem. Na temelju tog sustava praćenja, objavljeno je Praćenje integracije i raznolikosti, djelo u kojem se predstavljaju promjene, trenutni status i izazovi s kojima se suočava Grad Beč, a tiču se integracije i raznolikosti. Dakle, cilj je sustava praćenja u Gradu Beču „učiniti procese promjena vidljivima u trenutku u kojem se događaju. To omogućava utemeljene spoznaje i procjenu legislativnog, društvenog i ekonomskog razvoja, kao i prikladnost i učinkovitost političkih i administrativnih odgovora.“ (Stadt Wien, 2014.b, 2) Grad Beč proširio je praćenje razvojem alata za praćenje u području rodne jednakosti. U 2013. godini Grad je objavio Izvješće o praćenju rodne jednakosti u Beču kojim se prati status rodne jednakosti u 12 područja (vidi Stadt Wien, 2013.a i 2013.b). No, ovo će se poglavlje usredotočiti na Praćenje integracije i raznolikosti.

Slika 10.
Domene i indikatori (2).
Tablica prilagođena
prema http://ennhri.org/IMG/pdf/session_3_hr_monitoring_and_measuring_impact_ppt_.pdf

Tijekom proteklih desetljeća u Beču je došlo do povećane imigracije. Prema posljednjem Bečkom praćenju integracije i raznolikosti (Stadt Wien, 2014.a), danas je 49% stanovnika Beča imigrantskog podrijetla, 23% građana ima stranu putovnicu, a 31% građana rođeno je u inozemstvu. Od osamdesetih godina prošlog stoljeća Beč je započeo s uvođenjem politika koje promoviraju integraciju, uključujući tečajeve jezika, mjere za lakšu integraciju u tržište rada, razvoj savjetodavnih usluga za migrante te uspostavu administrativnih i političkih institucija i tijela zaduženih za integraciju. Od početka stoljeća, Grad Beč proširio je politike koje se tiču integracije tako da uključuju i raznolikost. Iako je još uvijek naglasak na integraciji kao

⁹ Vidi <https://www.equalityhumanrights.com/en/britain-fairer-report/supporting-evidence> (19. lipnja 2017).

središnjoj temi, uključivanje tema raznolikosti naglašava dobre strane migracije i ocrtava kako osobe različitog podrijetla mogu doprinijeti poboljšanju društva. Dodatno, prepoznaje se ključna uloga društva u integraciji migranata. Pojam integracije koja uključuje koncept raznolikosti otvoren je integraciji kao obostranom procesu. Kako bi se naglasila međuovisnost ovih dvaju pojmova, Grad Beč uveo je koncept „politika raznovrsnosti usmjerenih k integraciji“. Koncept razlikuje usredotočenost na integraciju kojoj je cilj poboljšanje društvenih procesa uključivanja temeljenih na ideji pluralizma i raznolikosti (Stadt Wien, 2009.a,7).

Proces praćenja je, dakle, temeljen na dva ključna aspekta: praćenje integracije i praćenje jednakosti:

- U praćenju jednakosti pokušava se „procijeniti je li imigracija osobe ili migracija roditelja imala učinak na društveni status osobe, njezino sudjelovanje u obrazovnom sustavu, radnoj mobilnosti, riziku nezaposlenosti, zdravlju, izboru načina stanovanja, sudjelovanje u političkom i društvenom životu te može li sustav praćenja temeljen na pokazateljima prepoznati i rasvijetliti te aspekte.“ (Stadt Wien, 2014.b, 3) Dakle, praćenjem integracije želi se kontinuirano promatrati i procjenjivati određena područja integracije. „Odabrani pokazatelji opisuju trenutačno stanje u bečkom društvu s točke gledišta integracijskih politika.“ (Stadt Wien, 2009., 4) Praćenje služi kao temelj budućih strateških političkih i administrativnih promjena u Gradu Beču.

- Praćenjem raznolikosti „analizira se trenutačno stanje mjera raznolikosti koje su uvedene u Beču. Procjenjuje postignuća javne administracije u razvoju ljudskih resursa i prilagodbi gradskih usluga temeljem rezultata praćenje integracije s obzirom na političke ciljeve i društvene potrebe. Praćenje raznolikosti pokazuje i buduće potrebe za djelovanjem u tim područjima.“ (Stadt Wien, 2009.b, 4)

Do sada je Grad Beč objavio tri izvješća koja su rezultat praćenja integracije i raznolikosti:

- Prvo je izvješće Monitoring Integration Diversität Wien objavljeno 2009. godine. Opisuje se prvo praćenje kao ambiciozan projekt koji je poslužio kao početna točka za usavršavanje i daljnji razvoj metoda i pokazatelja za naredna praćenja.

Prvo je praćenje integracije pratilo sljedeća područja:

- temeljne demografske informacije,

- imigracija, integracija i pravni status,
- obrazovanje,
- zaposlenje i tržište rada,
- prihod i socijalna zaštita,
- stanovanje,
- zdravstvene usluge,
- sudjelovanje u političkom i društvenom životu,
- društvena klima, zajednički život te sigurnost i zaštićenost.

Praćenje raznolikosti u prvom je izvješću usredotočeno na sljedeća područja:

- strategija „Grad i raznolikost“,
- obrazovanje, mladi i žene,
- zapošljavanje i poduzetništvo,
- stanovanje i zajednički život,
- zdravstvene usluge i socijalna pitanja,
- infrastruktura i usluge,
- kultura i slobodno vrijeme.

Dakle, praćenjem integracije želi se steći informacije o trenutačnom stanju integracije te o raznolikosti populacije kao rezultata rastuće imigracije te praćenje raznolikosti uključuje „aktivnosti koje Grad Beč u svojoj domeni kompetencija provodi, tako predstavljajući opširan pregled razvoja politika raznolikosti temeljenih na integraciji.“ (Stadt Wien, 2009.b, 6)

• Drugo izvješće Monitoring Integration Diversität Wien 2009-2011 objavljeno je 2012. godine (Stadt Wien, 2012.a). Izvješće spaja dimenziju integracije i dimenziju raznolikosti koje su u prvom izvješću obrađene odvojeno. Dakle, drugo izvješće razlikuje devet tema u oba područja:

- jednakost i sudjelovanje,
- obrazovanje, daljnja edukacija i osposobljavanje,
- zapošljavanje i tržište rada,
- prihod i socijalna sigurnost,
- zdravstvo i briga za starije,
- stanovanje,
- infrastruktura,
- kultura i slobodno vrijeme,
- javni prostor, susjedski život i društveno ozračje.

Drugo izvješće pokriva širok niz pokazatelja, uključujući posebice strukturne pokazatelje, ukazuje na promjene s obzirom na prvo izvješće, analizira razloge za promjene ili nastavak procesa te se temelji na poboljšanoj i proširenoj

listi varijabli koje omogućuju i multivarijantnu analizu (vidi Stadt Wien, 2012.a, 25).

- Treće izvješće, 3. Wiener Integrations- & Diversitätsmonitor (Stadt Wien, 2014.a), objavljeno je 2014. i usredotočeno je na osam tematskih područja koja su ključna za integraciju i raznolikost. Područja su uglavnom usklađena s područjima u drugom izvješću, ali ne pokriva se područje kulture i slobodnog vremena, a posljednje je područje preimenovano u Javni prostor, suživot i društveno ozračje. I ovo izvješće ocrtava promjene u odnosu na prvo i drugo izvješće te na njima prethodeća vremenska razdoblja ako takvi podaci postoje. (vidi Stadt Wien, 2014.a, 54)

Izvori podataka

Grad Beč oslanja se na nekoliko izvora prikupljanja podataka u praćenju integracije i raznolikosti. Između ostalih, ovi su se izvori rabili za praćenje (Stadt Wien 2009a, 2012a i 2014a):

- Administrativni registri koje je prikupila Statistika Austrija, Austrijski središnji ured za statistiku koji je osmišljen i ustanovljen sukladno Aktu za austrijsku federalnu statistiku. Statistika Austrija austrijski je ured odgovoran za prikupljanje demografskih, migracijskih i obrazovnih statističkih podataka. Demografski registar sadrži podatke o zemlji rođenja i nacionalnosti, ali ne i o zemlji rođenja roditelja.

- Podaci koje su prikupljeni u Gradu Beču, kao što su podaci o biračkim tijelima.

- Suženi popis stanovništva (mikorcensus), koji uključuje i anketiranje radnog aktivnog stanovništva, provodi se u kvartalno na 5000 osoba u Beču, a organizira ga Statistika Austrija. Suženi popis stanovništva sadrži podatke o zemlji rođenja, nacionalnosti i zemlji rođenja roditelja.

- EU-SILC je godišnje istraživanje o prihodima i životnim uvjetima domaćinstava u Europi. Ovo je jedino istraživanje koje prikuplja podatke o prihodima domaćinstava u Austriji.

- Baza podataka tržišta rada sadrži podatke dviju institucija, Saveza austrijskih institucija za socijalno osiguranje i Austrijske službe za javno zapošljavanje. Baza podataka tržišta rada sadrži samo podatke o državljanstvu.

- Drugi izvori podataka kao što su anketiranja koja provodi Grad Beč bave se specifičnim temama. Primjerice,

Temeljna anketa društvenih znanosti (Sozialwissenschaftliche Grundlagenforschung) pod naslovom Anketa o kvaliteti života u Beču (Wiener Lebensqualitätsstudien) ispitivanje je koje je proveo Grad Beč i Sveučilište u Beču 2008., a tema mu je kvaliteta života u Beču. Prikupili su se podaci o zemlji rođenja, nacionalnosti i zemlji podrijetla roditelja. Ispitivanje je ponovljeno 2013. pod naslovom Kvaliteta života u Beču u 21. stoljeću (Lebensqualität in Wien im 21. Jahrhundert).

- Praćenje raznolikosti temelji se na podacima ispitivanja tijekom provedbe praćenja. Ispitivanje je uključivalo različita tijela uprave Grada Beča i temeljilo se na polustrukturiranim intervjuima te na fokus grupama i radionicama. Od 2009. prikupljanje podataka provedeno je internetskim anketama kojima se dohvaćaju i kvalitativni i kvantitativni podaci (vidi Stadt Wien, 2012.a, 35; 2014.a, 15).

Dodatno, važno je napomenuti da postoje ključni aspekti koji se tiču prikupljanja podataka u kontekstu Bečkog praćenja integracije i raznolikosti:

- Razvoj Bečkog praćenja integracije i raznolikosti podupire znanstvena radna skupina koja je odredila koncept praćenja i opisala temeljne odrednice, koncepte i sastavnice Praćenja. Radna skupina sastoji se od predstavnika nekoliko institucije Grada Beča te stručnjaka iz različitih znanstvenih ustanova ili iz trustova mozгова. Dakle, praćenje je razvijeno s podrškom znanstvene zajednice te je tako osigurana znanstvena kvaliteta sustava prikupljanja podataka.

- Sustav praćenja razvijen je postupno, od ocrtavanja trenutačnog stanja, preko definicije prioriteta, područja aktivnosti, ciljeva i ciljnih skupina praćenja. Na temelju tih predaktivnosti razvijeni su pokazatelji. Nakon toga su podaci prikupljeni, analizirani i interpretirani te su prikazani u izvješću uz procjenu daljnjeg razvoja praćenja i sustava podataka. Dakle, proces je bio prilagodljiv te se mogao usavršavati i razvijati što se tiče konceptata, metodologije, pokazatelja i izvora podataka.

- Praćenje integracije i raznolikosti oslanja se na nekoliko izvora podataka, od službenih statistika i istraživačkih podataka kojima raspolaže Grad Beč i ostale javne institucije pa do istraživanja koja provode Sveučilište i druge istraživačke institucije.

- Potrebno je napomenuti da Grad Beč, a posebno Gradski Odsjek 17 (Integracija i raznolikost) nositelj ovog

projekta s vlasničkim pravima. Postoje osobe zaposlene na uspostavljanju i daljnjem razvoju praćenja koje organiziraju i koordiniraju proces te su odgovorne za čitav provedbeni ciklus praćenja.

• Osim MA 17, mnogi su drugi gradski uredi i institucije Grada Beča bili uključeni ili su uključeni u praćenje. To zahtijeva podizanje svijesti, ali i osiguravanje znanja i informacija za tijela koja su uključena. Kako bi se postiglo opće razumijevanje te podigla svijest, održavane su radionice za uključene dionike.

Slika 11.
Graf iz MA 17 (2008.,
6) (prilagođeno)

Zaključci

Uspostavljanje praćenja i sustava prikupljanja podataka izazovan je zadatak. Prateći dobre prakse predstavljene ranije u tekstu, nameću se ključne točke koje su zajedničke svim trima predstavljenim primjerima. Zaključno, predstaviti ćemo te točke jer one ukazuju na važne izazove i ključna pitanja pri uspostavljanju dobrog i pouzdanog sustava prikupljanja podataka o jednakosti.

• U sva tri slučaja uspostave praćenja i sustava prikupljanja podataka bila je riječ o inkluzivnom procesu koji okuplja ne samo predstavnike javnih tijela, veći i dionike i stručnjake iz različitih interesnih skupina i znanstvenih institucija. To osigurava stručnost u različitim područjima te različite perspektive u procesu. No, to zahtijeva i značajnu količinu koordinacije te postavlja organizacijske zahtjeve, a traži i podizanje svijesti različitih dionika o važnosti teme. Ključne su za proces rasprave i razmjena informacija, primjerice preko radnih skupina, mreža ili radionica na kojima se raspravljaju ključna pitanja procesa, definiraju koncepti, procesi i koraci, a služe i kao sredstvo prikupljanja informacija ili ekspertize.

• Snažno vodstvo i upravljanje javnih tijela nameće se kao jedna od ključnih točaka. U svim predstavljenim slučajevima to je ostvareno osiguravanjem resursa te osoblja odgovornog za pokretanje i unapređivanje procesa.

-
- U sva je tri slučaja naglasak stavljen na osiguravanje znanstvene kvalitete prikupljanja podataka. Važno je i to da se u sva tri slučaja kontinuirano usavršava znanstvena kvaliteta, uključujući koncepte, kategorije i pokazatelje koji se upotrebljavaju, kroz primjenu znanstvene strogosti i prikladne istraživačke metodologije. U svim je trima slučajevima usavršavanje metodologije i znanstvene kvalitete kontinuirano. Sva tri slučaja oslanjanju se na vanjske neovisne stručnjake iz znanosti kako bi osigurali i unaprijedili prikupljanje podataka.
 - U sva tri slučaja proces je započeo pregledom postojećih podataka te procjenom njihove kvalitete i uporabljivosti u procesu praćenja. Također, posvetilo se i definiranju nedostatnih podataka u postojećim podacima.
 - Sva se tri primjera oslanjanju na strog revizijski proces, što znači da je procjena prikupljanja podataka dio procesa, a rezultati služe nadogradnji samog procesa.
 - Sustav praćenja u sva se tri slučaja oslanja na različite izvore podataka. No, dobri i pouzdani administrativni podaci čine ključan dio svakog procesa praćenja. Također, kao dokazano dobra strategija nameće se usredotočenost na određene teme ili područja u prvom krugu prikupljanja podataka te postupno proširenje kasnije u procesu.

BIBLIOGRAFIJA

Literatura

Alkire, Sabina et al. (2009) Developing the Equality Measurement Framework: selecting the indicators. Equality and Human Rights Research Report Series, https://www.equalityhumanrights.com/en/file/17366/download?token=_2fCgaS8 (19. lipnja 2017.).

Chopin, Isabelle, Farkas, Lilla and Germaine, Catharina (2014) Ethnic Origin and Disability Data Collection in Europe: Measuring Inequality – Combating Discrimination, edited by Hermanin, Costanza and Atanasova, Angelina, Migration Policy Group for Open Society Foundations, November 2014, <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/ethnic-origin-and-disability-data-collection-europe-20141126.pdf> (13. lipnja 2016.).

Commission for Racial Equality (bez datuma) Ethnic Monitoring. A Guide for Public Authorities.

Commission for Race Equality (2007) Ethnic Monitoring. A guide for public authorities, p. 3. http://www.equalityhumanrights.com/uploaded_files/PSD/12_ethnic_monitoring.pdf (2012-03-27).

Dueck, Judith, Guzman, Manuel and Verstappen, Bert (2001) A Tool for Documenting Human Rights Violations, Huridocs, Versoix 2001, 5, https://www.huridocs.org/wp-content/uploads/2010/07/HURIDOCES_ESF_English1.pdf (23. veljače 2017.).

ECHR (2015) Is Britain Fairer? The state of equality and human rights 2015, Equality and Human Rights Commission, <https://www.equalityhumanrights.com/en/britain-fairer/britain-fairer-report> (19. lipnja 2017.).

Guzman, Manuel and Verstappen, Bert (2003) What is Monitoring?, Human Rights and Monitoring and Documentation Series, Huridocs, Versoix 2003, <https://www.huridocs.org/wp-content/uploads/2010/08/whatismonitoring-eng.pdf> (23. veljače 2017.).

Hill Collins, Patricia (2015) "Intersectionality's Definitional Dilemmas", in: Annual Review of Sociology, Vol. 41, 1-20.

Jacobsen, Anette Faye (2008) Human Rights Monitoring, A Field Mission Manual, Leiden/Boston.

Makkonen, Timo (2016) European handbook on equality data, izdanje 2016., http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54849 (8. lipnja 2016.).

Makkonen, Timo (2007a) European handbook on equality data. Why and how to build to a national knowledge base on equality and discrimination on the grounds of racial

and ethnic origin, religion and belief, disability, age and sexual orientation, Belgium.

Makkonen, Timo (2007b) Measuring Discrimination. Data Collection and EU Equality Law, http://www.migpolgroup.com/public/docs/19.ThematicReport_MeasuringDiscrimination-DatacollectionandEUequalityLaw_EN_11.06.pdf (8. lipnja 2016.).

Mannila, Simo and Makkonen, Timo (2007) "Case study: Finland", u: Makkonen, Timo (2007): European handbook on equality data. Why and how to build to a national knowledge base on equality and discrimination on the grounds of racial and ethnic origin, religion and belief, disability, age and sexual orientation. Belgium.

Mannila, Simo (bez datuma): Constructing a Monitoring and Reporting System on Discrimination – The Case of Finland. Available on <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1001617/4577877/1-2-MANNILA-EN.pdf> (14. lipnja 2016.).

Manolakos, Theodora and Mayrhofer, Monika (2013) Handbook on how to collect equality data targeting public institutions, regional and local unites of self-government which collect equality data, Twinning Project Establishing a comprehensive System for anti-discrimination, Zagreb, http://bim.lbg.ac.at/sites/files/bim/A_2_3_6_Handbook_equality_data_eng.pdf (8. lipnja 2016.).

Office for National Statistics (2007) Report from the review of equality data. Companion paper to the final report containing detailed information collected through a data audit, <https://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/measuring-equality/equality/equality-data-review/review-of-equality-data--audit-report.pdf> (19. lipnja 2016.).

OHCHR (2001) Training Manual on Human Rights Monitoring, Professional Training Series 7, United Nations Publications, New York and Geneva 2001, <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training7Introen.pdf> (23. veljače 2017.).

Olli, Eero and Olsen, Birgitte Kofod (ur.) (2005) Common Measures for Discrimination I: Exploring possibilities for combining existing data for measuring ethnic discrimination. Published by Centre for Combating Ethnic Discrimination and Danish Institute of Human Rights.

Olli, Eero and Olsen, Birgitte Kofod (ur.) (2006) **Common Measures for Discrimination II. Recommendations for Improving the Measurement of Discrimination.** Published by Centre for Combating Ethnic Discrimination and Danish Institute of Human Rights.

Olsen, Wendy (2012) **Data Collection, Key Debates and Methods in Social Research,** Los Angeles et al: SAGE.

Ringelheim, Julie (2011) "Ethnic categories and European human rights law", in: *Ethnic and Racial Studies*, vol. 34, no. 10, 1682-1696.

Sapsford, Roger and Jupp, Victor (2006) **Data Collection and Analysis,** London et al: SAGE Publications.

Schönwälder, Karen (2009) „Ethnic Monitoring: Welche Daten braucht die Forschung?“, in: Heinrich-Böll-Stiftung (ur.)(2009) **Ethnic Monitoring. Datenerhebung mit oder über Minderheiten? Dossier,** 43-46, https://heimatkunde.boell.de/sites/default/files/dossier_ethnic_monitoring_1.pdf (13. lipnja 2017.).

Simon, Patrick (2005) "The measurement of racial discrimination: the policy use of statistics", in: *International Social Science Journal*, Volume 57, Issue 183, 9-25.

Simon, Patrick (2007) "Ethnic" statistics and data protection in the Council of Europe countries. Study commissioned by ECRI, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/themes/Ethnic_statistics_and_data_protection.pdf (13. lipnja 2017.).

Simpson, Ludi (2004) "Statistics of Racial Segregation: Measures, Evidence and Policy", in: *Urban Studies*, Vol. 41, No. 3, 661-581.

Southworth, Joanna R. (2001) "Count me in?", in: *Radical Statistics*, <http://www.radstats.org.uk/no078/southworth.htm> (6. ožujka 2012.).

Stadt Wien (2014a) 3. Wiener Integrations- & Diversitätsmonitor, Magistratsabteilung 17 – Integration und Diversität, <https://www.wien.gv.at/menschen/integration/pdf/monitor-2014.pdf> (7. lipnja 2017.).

Stadt Wien (2014b) 3. Wiener Integrations- & Diversitätsmonitor/3rd Vienna Integration and Diversity Monitor, Magistratsabteilung 17 – Integration und Diversität, <https://www.wien.gv.at/menschen/integration/pdf/monitor-2014.pdf> (7. lipnja 2017.).

Stadt Wien (2013a) Wiener Gleichstellungsmonitor, Magistratsabteilung MA 57 – Frauenabteilung der Stadt Wien, <https://www.wien.gv.at/menschen/frauen/pdf/gleichstellungsmonitor-titel.pdf> (7. lipnja 2017.).

Stadt Wien (2013b) Vienna Gender Equality Monitoring Report, Magistratsabteilung MA 57 – Frauenabteilung der Stadt Wien, <https://www.wien.gv.at/menschen/frauen/pdf/gender-equality-report.pdf> (8. lipnja 2017.).

Stadt Wien (2012a) Monitoring Integration Diversität Wien 2009-2011, Magistratsabteilung 17 – Integration und Diversität, <https://www.wien.gv.at/menschen/integration/pdf/monitor-2012.pdf> (8. lipnja 2017.).

Stadt Wien (2009b) Monitoring Integration Diversity Vienna 2009-2011. Short Version, <https://www.wien.gv.at/menschen/integration/pdf/monitoring-2012-short.pdf> (8. lipnja 2017.).

Stadt Wien (2009a) Monitoring Integration Diversität Wien, Magistratsabteilung 17 – Integration und Diversität, <https://www.wien.gv.at/menschen/integration/pdf/diversitaetsmonitoring.pdf> (8. lipnja 2017.).

Stadt Wien (2009b) Integration Messen Diversität Gestalten/Measuring Integration Shaping Diversity, <https://www.wien.gv.at/menschen/integration/pdf/monitoring-deutsch-englisch.pdf> (8. lipnja 2017.).

Stadtentwicklung Wien (ed) (2009) Wiener Lebensqualitätsstudien, Forschungsprojekt, Sozialwissenschaftliche Grundlagenforschung für Wien 2008, Zusammenfassender Bericht, <https://www.wien.gv.at/stadtentwicklung/studien/pdf/b008123.pdf> (9. lipnja 2017.).

Stavo-Debaugé, Joan (2005) "Mobilising statistical powers for action against discrimination: the case of the United Kingdom", in: *International Social Science Journal*, vol. 57, no. 183, 43-55.

The Equalities Review (2007) Fairness and Freedom: The Final Report of the Equalities Review, http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100807034701/http://archive.cabinetoffice.gov.uk/equalitiesreview/upload/assets/www.theequalitiesreview.org.uk/equality_review.pdf (19. lipnja 2017.)

Työhallinnon, Julkaisu (2007) Monitoring discrimination in Finland – A proposal. Labour Administration publication 374 also contains Swedish and English versions.

UNDP/OHCHR (2010) UNDP-OHCHR Toolkit for collaboration with National Human Rights Institutions, New York/Switzerland 2010, 33, <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/NHRI/1950-UNDP-UHCHR-Toolkit-LR.pdf> (23. veljače 2017.).

United Nations (2010) National Human Rights Institutions, History, Principles, Roles and Responsibilities, Professional Training Series No. 4, United Nations, New York and Geneva 2010, 31, available at http://www.ohchr.org/Documents/Publications/PTS-4Rev1-NHRI_en.pdf (23. veljače 2017.).

Vassilopoulou, Joana (2009) "Ethnic monitoring in Britain", in: Heinrich-Böll-Stiftung (ed.) (2009) Ethnic Monitoring. Datenerhebung mit oder über Minderheiten? Dossier, 37-41, https://heimatkunde.boell.de/sites/default/files/dossier_ethnic_monitoring_1.pdf (13. lipnja 2017.).

Verwiebe, Roland, Riederer, Bernhard and Troger Tobias (2014) Lebensqualität in Wien im 21. Jahrhundert.

Endbericht an die Stadt Wien. Sozialwissenschaftliche Grundlagenforschung II, unter Mitarbeit von Lena Seewann, Universität Wien: Institut für Soziologie, <https://www.wien.gv.at/stadtentwicklung/studien/pdf/b008404.pdf> (9. lipnja 2017.).

Walby, Sylvia, Armstrong, Jo and Humphreys, Les (2008) Review of equality statistics. EHRC Research Report Series, https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/research_report_1_review_of_equality_statistics.pdf (19. lipnja 2017.).

Walby, Sylvia and Armstrong, Jo (2010) "Measuring equalities: data and indicators in Britain", in: International Journal of Social Research Methodology, Vol. 13, No. 3, 237-249.

Walby, Sylvia and Armstrong, Jo (2011) "Developing Key Indicators of 'Fairness': Competing Frameworks, Multiple Strands and Ten Domains - An Array of Statistics", in: Social Policy & Society, Vol. 10, No. 2, 205-218.

MA 17 (2008) Konzept zur Umsetzung des Wiener Integrationsmonitoring, Wien.

Wrench, John (2011) "Data on discrimination in EU countries: statistics, research and the drive for comparability", in: Ethnic and Racial Studies, vol. 34, no. 10, p. 1715-1730.

Yigen, Kristine (2016) "Monitoring of human rights by NHRIs as defined by international instruments", in: Monika Mayrhofer (ed.) International Human Rights Protection:

Pravni i politički dokumenti

The Role of National Human Rights Institutions – a Case Study, April 2016, 8, www.fp7-frame.eu (15. veljače 2017.).

Act on Gender Equality (Croatia), Zagreb, 15 July 2008, [http://www.prs.hr/attachments/article/126/Act%20on%20Gender%20Equality%20\(Official%20Gazette%2082_08\).pdf](http://www.prs.hr/attachments/article/126/Act%20on%20Gender%20Equality%20(Official%20Gazette%2082_08).pdf) (13. lipnja 2017.).

Antidiscrimination Act (Croatia), <http://www.prs.hr/attachments/article/2127/Croatian%20Anti-discrimination%20Act.pdf> (13. lipnja 2017.).

CESCR Committee (1989) General comment No. 1: Reporting by States parties, Third Session, http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCESCR%2fGEC%2f4756&Lang=en (13. lipnja 2017.).

Constitutional Law on the Rights of National Minorities (Croatia), Official Gazette No. 155/2002, Zagreb, 13 December 2002, http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/Legislation__Constitutional-Law-on-the-Rights-NM.pdf (13. lipnja 2017.).

Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation.

Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin.

Council Directive 2004/113/EC of 13 December 2004 implementing the principle of equal treatment between men and women in the access to and supply of goods and services.

Directive 2006/54/EC of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation (recast).

Labour Act (consolidated Text) (Croatia), Zagreb, 21 September 2004, http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/Legislation__Labour-Act.pdf (13. lipnja 2017.).

UN General Assembly (2015) Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance, A/70/335, 20 August 2015, http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/335 (13. lipnja 2017.).

